

**Univerzita Karlova v Praze
Pedagogická fakulta**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

2019

Aneta Brothánková

Univerzita Karlova v Praze

Pedagogická fakulta

**Spolupráce rodiny a školy
na počátku
školní docházky dětí
v okrese Pelhřimov**

Brothánková Aneta

Katedra primární pedagogiky

Vedoucí diplomové práce: PhDr. Jana Kargerová Poche, Ph.D.

Studijní program: Učitelství pro 1. stupeň základní školy (I. ST)

2019

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Spolupráce rodiny a školy na počátku školní docházky dětí v okrese Pelhřimov vypracovala pod vedením vedoucí diplomové práce samostatně, za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato diplomová práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Datum

.....

podpis

Ráda bych touto cestou vyjádřila poděkování PhDr. Janě Kargerové Poche, Ph.D. za její cenné rady a trpělivost při vedení mé diplomové práce.

.....

podpis

ABSTRAKT

Tato diplomová práce se zabývá aktuální situací v oblasti spolupráce mezi rodinou a školou v rámci základních škol běžného vzdělávacího proudu okresu Pelhřimov. Práce si klade za cíl přinést základní informace o problematice a zjištění míry spolupráce mezi uvedenými aktéry ze strany rodičů, pedagogů v okrese Pelhřimov.

Práce je členěna na teoretickou a empirickou část. Teoretická část vychází z analýzy odborné literatury, objasňuje pojem komunikace, spolupráce, žák a učitel.

Empirická část představuje výzkumné šetření, které bylo realizované na prvním stupni základních škol běžného vzdělávacího proudu v okrese Pelhřimov mezi rodiči žáků prvních tříd, dále mezi pedagogy těchto škol. Výzkum byl koncipován metodou kvantitativního šetření za použití nestandardizovaných dotazníků vlastní konstrukce. V závěru jsou prezentovány získané údaje.

KLÍČOVÁ SLOVA

komunikace, rodina, škola, žák

ABSTRACT

This diploma thesis deals with the current situation in the area of cooperation between family and school in the elementary schools of the current educational stream of the Pelhřimov district. The aim of the thesis is to bring basic information about the issue and to find out the degree of cooperation between the mentioned actors by parents, teachers in the Pelhřimov district. The thesis is divided into theoretical and empirical part. The theoretical part is based on analysis of professional literature, clarifies the concept of communication, cooperation, pupil and teacher.

The empirical part presents a research investigation, which was carried out at the first level of basic schools of the common educational stream in the Pelhřimov district among the parents of the first class pupils, among the teachers of these schools. The research was conceived by the method of quantitative investigation using non-standardized questionnaires of own construction. In conclusion, the obtained data are presented.

KEYWORDS

family, communication, school, pupil

Obsah

1	Úvod	8
	TEORETICKÁ ČÁST	9
2	ŽÁK A UČITEL	9
2.1	Zahájení školní docházky	9
2.2	Žák mladšího školního věku	11
2.3	Učitel na počátku školní docházky	12
2.4	Osobnost učitele a jeho kompetence	12
3	SPOLUPRÁCE RODINY A ŠKOLY	13
3.1	Rodina	13
3.2	Odraz společenských změn v současném školství	15
3.3	Základní vzdělávání v České republice	16
3.4	Vztahy rodiny a školy	16
4	FORMY SPOLUPRÁCE ŠKOLY A RODINY V SOUČASNÝCH PODMÍNKÁCH	17
4.1	Klima a sociální atmosféra v prostředí školy	17
4.2	Formy spolupráce – obvyklé i méně časté	18
4.3	Význam spolupráce rodiny a školy	22
5	KOMUNIKACE	22
5.1	Vymezení pojmu	22
5.2	Komunikační formy	23
5.3	Principy efektivní komunikace	24
6	SOUČASNÉ MODELY KOMUNIKACE A SPOLUPRÁCE	25
6.1	Značka Rodiče vítání	25
6.2	Vzdělávací program Začít spolu	33
	SHRNUTÍ TEORETICKÉ ČÁSTI	36
	VÝZKUMNÁ ČÁST	37
7	Analýza výzkumného šetření spolupráce rodiny a školy na prvopočátku vzdělávání dětí na základních školách v okrese Pelhřimov	37
7.1	Cíl práce a použité metody	37
7.2	Charakteristika výzkumného vzorku a průběh výzkumného šetření	38
7.3	Analýza získaných údajů	40
7.4	Závěry výzkumného šetření a návrhy pro praxi	58

8	ZÁVĚR	61
	SEZNAM LITERATURY	63
	SEZNAM INTERNETOVÝCH ZDROJŮ	65
	SEZNAM TABULEK	66
	SEZNAM PŘÍLOH	67

1 Úvod

Diplomová práce popisuje spolupráci rodiny a školy na počátku vzdělávání dětí na základních školách běžného vzdělávacího proudu v okrese Pelhřimov. Cílem práce je zjistit, jaké formy se využívají při spolupráci mezi rodiči a učiteli v běžných základních školách tohoto okresu. Práce je rozdělena do osmi kapitol. Prvních šest kapitol je zahrnuto v teoretické části, sedmá kapitola se věnuje části výzkumné. Závěr tvoří kapitola osmá.

První kapitolou je úvod. Druhá kapitola teoretické části se zabývá osobou žáka a učitele. Zde se můžeme dozvědět o zahájení školní docházky, o žákovi mladšího školního věku, předpokladech osobnosti učitele, či jeho kompetencích. Následující kapitola se již zabývá spoluprací rodiny a školy, zabývá se definicí rodiny, současného školství a vztahů rodiny a školy. Čtvrtá kapitola se zabývá formami spolupráce školy a rodiny v současných podmínkách, kde se zaměřuje na klima a sociální atmosféru školy, definuje formy spolupráce a jejich význam. Pátá z kapitol vymezuje pojem komunikace, jeho formy a principy. Šestá kapitola uvádí modely pro komunikaci a spolupráci ve vzdělávacích systémech.

Předposlední kapitola práce představuje zároveň empirickou část práce, ve které je prezentováno výzkumné šetření zabývající se spoluprací rodiny a školy v okrese Pelhřimov. Empirické části vycházejí z principů kvantitativního a smíšeného výzkumu. Cílem výzkumné části je získat pravdivou zpětnou vazbu postoje rodičů ke vzájemné spolupráci se školou jejich dítěte, tj. ve školách okresu Pelhřimov, dále zmapovat spolupráci u pedagogů a zjistit formy spolupráce mezi rodičem a pedagogem. Při tvorbě teoretické části byla využita analýza odborné literatury, empirickou část tvořily dotazníky rozdané mezi rodiče žáků prvních tříd základních škol běžného vzdělávacího proudu v okrese Pelhřimov, dále mezi učitele vybraných základních škol v okrese Pelhřimov. Dále je v této kapitole popsán závěr tohoto šetření a návrhy pro praxi. Osmá kapitola je kapitola závěrečná, která přináší přehled o situaci v okrese Pelhřimov. Výzkum by měl přinést přehled o situaci v okrese Pelhřimov v oblasti spolupráce rodiny a školy, dále zjistit postoje rodičů k této problematice, jejich informovanost a spolupráci se základními školami.

TEORETICKÁ ČÁST

2 ŽÁK A UČITEL

„Dítětem se rozumí každá lidská bytost mladší 18 let, pokud podle právního řádu, jenž se na dítě vztahuje, není zletilosti dosaženo dříve.“¹

Osobností dítěte poté rozumíme určitou postavu, která má komplexní, vzájemně propojený systém složek, rysů a vlastností, poměrně a relativně obecných, trvalých a základních, které jsou vnitřními obecnějšími předpoklady duševní činnosti a chování člověka. V určité situaci se pak tyto vlastnosti a rysy aktualizují jako determinanty, které určují způsoby chování. Jedná se o celek jedinečný, výlučný, pro danou osobnost charakteristický a nikým a ničím nenapodobitelný.

2.1 Zahájení školní docházky

Většina dětí se do první třídy těší. Zahájení školní docházky se dá považovat za zlomový okamžik v životě každého dítěte. Školní docházka definuje žákův život na několik let dopředu, ukazuje a naznačuje mu směr, kterým se má vydat. Škola žákovi rozšiřuje obzory, upevňuje jeho znalosti, učí jej myslet novým způsobem. Zároveň pro dítě zčásti končí období naplněné pouze hrou, ale přichází i období povinností, nutnosti podávat výkony a patřičné úsilí studiu. Vstupem do základní školy jsou na dítěti požadovány různé schopnosti, životní rozhodnutí, žák se učí pracovat s chybou, napravovat své chyby a poučit se z nich, v průběhu vzdělání by si žák měl rozšiřovat své sociální dovednosti v rámci komunikace s vrstevníky, s dospělým. Školní vzdělávání je určitou formou socializace, kdy se žák začleňuje do společnosti, musí přijímat její hodnoty a normy. Tento proces je celoživotní, vyvíjí se současně s rozvojem žáka, jeho nároky kladenými na sebe i okolí.²

Dnešní škola se snaží na žáka působit komplexně. Vyrovnává mnoho jeho dispozic, které si žák přináší z rodiny, ze svého sociálního prostředí. Proto se ve školách setkáváme s žáky s poruchami chování, s žáky nemotivovanými, s žáky, kteří nejsou zvyklí na sobě

¹Úmluva o právech dítěte | Vláda ČR. Úvodní stránka | Vláda ČR [online].

²FRANCLOVÁ, Marta. Zahájení školní docházky. Praha: Grada, 2013.

cíleně pracovat. Se všemi těmito problémy je dnešní školství schopné pracovat. Nedílnou součástí této práce je i spolupráce s rodinou a práce s ní.³

Zahájení školní docházky přináší pro dítě řadu změn v jeho životě. Tyto změny můžeme dle Heluse roztrždit do pěti oblastí:

- Soustavné vzdělávací působení na dítě v průběhu vyučování. Na toto učitelovo vyučování by mělo navazovat vlastní, cílené učení žáka. Kombinací těchto dvou aspektů dochází k postupnému vzdělávání, orientaci ve světě. Do základní školy přichází již dítě, které má s učením určitou zkušenost. Mnoho dětí se umí podepsat hůlkovým písmem, pozná čísla, symboly, má znalosti ze světa zvířat, techniky. Teprve ve škole však dochází k systematickému, dlouhodobému vzdělávání, kdy touha dítěte po poznání je stanovena učební látkou a je pouze na pedagogovi, rodičích, zda budou žákovi nabízet i témata pro něj zajímavá než pouze látku, která se musí v daném časovém úseku probrat.
- Dítě získává nové zvyky ohledně strukturování svého času. Žák se musí naučit svůj čas dělit mezi školu, přípravu, volnočasové aktivity a odpočinek. Zároveň se vyčleňují dny všední, kdy se chodí do školy, víkendy, výjimečně dny sváteční.
- Dítě získává nové sociální role, nové postavení ve společnosti. V rámci tohoto postavení ve společnosti pracuje na mezilidských vztazích, buduje své sociální prostředí. Zároveň si dítě uvědomuje své postavení, vytváří si pohled samo na sebe.
- Dítě získává nové povinnosti, aktivity, skrze které objevuje okolní svět a jeho zákonitosti. Dítě se učí hodnotit sebe i své okolí, učí se posoudit vlastní kompetence.
- Dítě se učí rozpoznat, v čem je dobré, posoudit své slabé a silné stránky. Tento zdroj motivace je dominantní v rámci vývoje dětské osobnosti. Uvědomění si vlastních hodnot a schopností silně ovlivňuje dětské chování v rámci školy i vlastní působení ve všech jeho sociálních skupinách.⁴

³FRANCLOVÁ, Marta. Zahájení školní docházky. Praha: Grada, 2013.

⁴HELUS, Zdeněk. Dítě v osobnostním pojetí: obrat k dítěti jako výzva a úkol pro učitele i rodiče. 2., přeprac. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2009.

2.2 Žák mladšího školního věku

Do této kategorie se řadí všichni žáci, kteří již zahájili povinnou školní docházku a dosáhli věku šesti let. Žáci jsou ve fázi vývojové integrace. Náročnost úkolů, které žáci již zvládají, roste s jejich propojováním a zpracováním vývojových dovedností. Schopnosti žáků jsou rozdílné, v závislosti na pohlaví, školní zralosti, sociálnímu zázemí žáka.

Školní zralosti dosahují děti většinou okolo šestého roku věku. V tento okamžik se žák stává připraveným k nástupu na první stupeň základní školy, kde na něj budou již kladeny vyšší nároky než v předchozím vzdělávání.

Rozhodnutí o školní zralosti žáka je důležité rozhodnutí, které by měl posuzovat rodič ve spolupráci s odborníkem. Při předčasném umístění žáka do základní školy hrozí vysoká žákovská neúspěšnost a s ní i nemotivovanost žáka k dalšímu studiu.⁵

Dosažení školní připravenosti je důležitou podmínkou úspěšného zařazení dítěte do školy, proto jsou vypracovány diagnostické metody, které ji zjišťují. Mezi základní kategorie, které se posuzují, patří:

- Kognitivní schopnosti (rozvoj vnímání, paměť, schopnost myšlení, představivost)⁶
- Senzorické hry – při učení dětí velmi důležité (práce s rozličným materiálem – papír, barvy, vata)
- Vizualní rozlišování symbolických znaků – příprava pro čtení, schopnost připojovat zvukovou podobu k jejich psané podobě
- Emočně – sociální úroveň žáka – přijetí nových povinností, nové životní role, respektování pravidel
- Somatické předpoklady – posouzení pediatra ohledně zdravotního vývoje dítěte

Pro děti je vstup do školního prostředí velkou změnou, může na ně působit zvýšený stres a zátěž. Každé z dětí se s touto zátěží vyrovnává různými způsoby, je proto důležité v žákovi povzbuzovat pocit úspěšnosti.

Školní vzdělávání je způsob socializace jedince do společnosti, do kolektivu. Tento proces je celoživotní, mění se postavením člověka, nároky žáka na sebe samého a své

⁵KOLLÁRIKOVÁ, Zuzana a Branislav PUPALA, ed. Předškolní a primární pedagogika. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-585-7.

⁶KOLLÁRIKOVÁ, Zuzana a Branislav PUPALA, ed. Předškolní a primární pedagogika. Praha: Portál, 2001.

okolí. Socializace je vnímána jako osvojení si vzorců chování a respektování sdílených hodnot a norem, zároveň i přijetí těchto pravidel. Současně má dojít k rozvoji jedince, ke schopnosti argumentovat, přijímat kritiku i jí čelit.

2.3 Učitel na počátku školní docházky

Požadavky na pedagoga na počátku školní docházky žáka jsou velmi rozmanité. Jeho vystupování je pro žáky stěžejní, klíčové, proto jsou jeho kompetence velmi široké. Jako osoba přicházející do každodenního kontaktu s novým, malým žákem, na něhož působí mnoho vlivů, by měla mít povinnost rozumět zákonitostem vývoje žáka, být mu oporou v obtížných životních situacích a zároveň žáka rozvíjet v jeho dalších kompetencích a dovednostech. Učitel se mnohdy stává pro své žáky vzorem, kterým se žáci inspirují. Učitel by měl být i nezpochybnitelnou autoritou při práci s žáky, zároveň vytvářet bezpečné prostředí pro všechny žáky. Podle Francové by úspěšný pedagog měl poznávat rodinu, její členy a být schopen vnímat strategii pro vytvoření individuality dítěte, dále být schopen řešit sociální vztahy ve třídě, hodnotit, umět chybovat, mít schopnosti sebehodnocení, pracovat s žáky i rodiči, všimnout si problémů žáků a být schopný se do nich vcítit.⁷

Učitel se stává pro své žáky významnou osobou. V rámci své profese řeší mnohé problémy, které mohou v průběhu vzdělávání u žáka nastat. Při tom všem vytváří pro žáky bezpečné prostředí, kdy se snaží žáky poznat, poznat jejich rodiny a poté individuálně působit na žáka při jeho rozvoji. Pedagog se zabývá emočními a racionálními kontexty výuky, zapojuje žáky do diskuze, učí je zdravému postoji k chybám, k řešení neúspěchu, ke schopnosti řešit nesnáze. Rodiče motivuje ke spolupráci, k práci s dítětem. Ve třídě uplatňuje předem zadaná pravidla, vyžaduje jejich dodržování, čímž ovlivňuje a formuje žákovo vnímání spravedlnosti a nutnosti pravidel. Pedagog pro žáky vytváří prostředí, kde se mohou cítit bezpečně a mohou se rozvinout v celistvou a plně rozvinutou osobnost mladého člověka.

2.4 Osobnost učitele a jeho kompetence

Vyzrálá učitelská osobnost by měla mít široký kulturní rozhled, politický rozhled, zároveň by měla být vřelá a lidská s vysokou vzdělaností ve svém oboru. Všechny tyto

⁷FRANCLOVÁ, Marta. Zahájení školní docházky. Praha: Grada, 2013.

předpoklady by se měly spojit v jednoho člověka s vřelým a přívětivým vztahem k dětem, lidem obecně. V rámci této profese jde především o práci s dítětem, rodičem, kdy na sebe tyto účastníci navzájem působí, ovlivňují se, a je tedy potřeba být psychicky i sociálně vyrovnaný, aby mohl učitel v různorodých situacích pracovat jako profesionál.

Rozvoj učitelovy osobnosti by měl být postaven na třech oblastech: první z oblastí jsou teoretické znalosti, které získává soustavným studiem, druhou oblastí je propojení s praktickou částí své praxe, tedy při samostatném učení žáků, a poslední, třetí oblastí je osobnostní rozvoj učitele. V třetí oblasti se promítá učitelovo nahlížení na svět, přístup k problémům, sociální citění, schopnost napojení se na individualitu žáka. Propojení těchto třech oblastí vytváří pedagoga plnohodnotného, připraveného na reálnou praxi.⁸

Autorita učitele je dána formálně, což vyplývá z postavení učitele, a je to dané zákony a předpisy.

O neformální autoritu musí učitel usilovat, a pokud ji získá, musí si ji udržovat. Udržování spočívá ve znalosti vyučovaného předmětu, schopnosti vyučovat a mít kladný přístup k žákům. Neformální autorita spočívá v dobrovolném uznání postavení učitele žáky a jejich rodiči.

Učitel bez autority bude jen těžko dosahovat výukových cílů. Neformální autorita vytváří nejprůzračnější podmínky pro působení na žáky a vede k efektivnosti vyučování. V současné době je vybudování autority těžší než v dobách minulých.

V rámci kompetencí učitele je spolupráce s rodinou novou kompetencí, kterou je potřeba neustále rozvíjet a rozšiřovat.

3 SPOLUPRÁCE RODINY A ŠKOLY

Předpokladem k účinné spolupráci učitele, školy a rodičů je informační adresnost. Pedagog by měl mít představu o rodinném prostředí svých žáků, o vzdělání rodičů svých žáků i o čase, který rodiče věnují školním povinnostem společně se svými dětmi. Na druhou stranu by rodič měl být dostatečně informován o aktualitách ve škole, o vyučování svého dítěte i o sociálních vztazích v rámci třídního kolektivu.⁹

3.1 Rodina

Pro žáka není důležitější prostředí, než je prostředí rodinné. Rodina jako primární

⁸FRANCLOVÁ, Marta. Zahájení školní docházky. Praha: Grada, 2013.

⁹FRANCLOVÁ, Marta. Zahájení školní docházky. Praha: Grada, 2013.

vychovatel dětí má na výchovu a směr dětí jeden z největších vlivů.

Rodina jako sociální jednotka je tvořena legalizovaným vztahem mezi rodiči a dětmi. Do tohoto vztahu dále zasahuje širší příbuzenstvo, do kterého můžeme zařadit jak příbuzné vázané pokrevními pouty, tak příbuzné vázané sociálními vztahy, rodinnými tradicemi, společnou historií.

Helus uvádí „*Rodina je základem společnosti, jaká rodina – takové děti*“.¹⁰ Z tohoto výroku je patrné, že rodiče jsou považováni za vychovatele dětí, kteří ovlivňují jejich vývoj, vytváří jejich postoje a pomáhají jim utvářet hodnotový žebříček člověka, dále mají rodiče dětem poskytovat pocit bezpečí, jistoty a lásky.

Tradiční rodina může být definována jako svazek manželský a pokrevní, přičemž pokrevní vztah bývá doplněn o adopci. V dnešní společnosti je manželství stále častěji nahrazeno partnerstvím.

Dnešní pojetí rodiny je relativně široké. Jako tradiční rodina je považováno soužití muže a ženy, kteří spolu vychovávají děti. V současné společnosti se vyskytují i rodiny nových typů. Mezi tyto typy řadíme rodiny tvořené z 1 dítěte a 1 rodiče či dítě ve střídavé péči svých rodičů, dále rodiny složené ze dvou homosexuálních rodičů, rodiny vytvořené z několika různých manželství atd.

Rodina jako taková má mnoho funkcí. Jednou ze základních funkcí je funkce biologicko – reprodukční. Tato funkce zajišťuje reprodukci lidského potenciálu jak v rámci rodiny, tak i společnosti.¹¹ Další funkcí je zajištění ekonomického a bezpečnostního hlediska dítěte ve společnosti. Cílem této funkce je ukázat dítěti, jak získávat, využívat finanční prostředky, jak s těmito prostředky nakládat. V této funkci se ukrývá i nutnost zabezpečení dítěte v rámci materiálních podmínek, které vedou k uspokojení jeho základních i vyšších potřeb.¹² Nedílnou součástí funkce rodiny je funkce výchovná a emoční. Tyto dvě funkce se v mnoha ohledech stírají, ale obě jsou nenahraditelné. Rodina zabezpečuje pocity stability, jistoty a bezpečí, ve kterém si dítě vytváří citovou vazbu ke svým rodičům, sourozencům, rodinným zvyklostem. Zároveň při tomto působení mají vliv na dítě výchovné styly jeho rodičů, jejich postoje k životu. Toto působení formuje a podněcuje dítě srze celý jeho život. Cílem výchovy dítěte v rodině je připravit jej

¹⁰HELUS, Zdeněk. Sociální psychologie pro pedagogy. 1. vyd. Praha: Grada, 2007. str. 135.

¹¹JANIŠ, Kamil, Irena LOUDOVÁ a Kamil JANIŠ. Frekventované pojmy z oblasti teorie výchovy: (slovník). Hradec Králové: Gaudeamus, 2011.

¹²JANIŠ, Kamil. (ed.). Rodina a škola. Hradec Králové: Gaudeamus, 2001.

pro budoucí život.¹³

3.2 Odras společenských změn v současném školství

Základní vzdělávání je jedinou povinnou součástí vzdělávání, které se účastní každé dítě v České republice.

Základní vzdělávání se dělí na 1. a 2. stupeň, kde si žák postupně tvoří základ pro celoživotní učení se. Učící proces na 1. stupni je založen na poznávání, rozvíjení individuálních potřeb žáka, podpoře všech možností. Vzdělávání má dítě motivovat k poznání, k dalšímu učení a vést jej k aktivitě.

Školství se neustále vyvíjí, jeho vývoj se zrychluje. Školy se modernizují, mění se přístup k žákům, je snaha poskytnout všem žákům co nejlepší možnosti osobního rozvoje a zároveň vnímat žákovy individuální potřeby pro rozvoj jeho celistvé osobnosti. Jak uvádí Helus „*Škola patří mezi nejstarší instituce, jaké si lidé vytvořili, aby zabezpečili klíčové podmínky své existence*“.¹⁴

Změny ve vývoji společnosti se odráží i v rámci školství, promítají se do přijímání klíčových strategií MŠMT – Strategie vzdělávací politiky do roku 2020, Strategie digitálního vzdělávání do roku 2020. Klíčovou prioritou je dále Strategie vzdělávací politiky se snižováním nerovnosti ve vzdělávání, podporou kvalitní výuky učitele, vedení k odpovědnému a efektivnímu řízení vzdělávacího systému. Cílem Konceptu podpory rozvoje, nadání a péče o nadané je podpořit maximální rozvoj a plné využití potenciálu všech žáků.¹⁵

Vzhledem ke změnám ve školství, jako je například vzrůstající počet cizinců v rámci České republiky, vzrůstá v rámci českých škol i počet žáků – cizinců, u kterých je znalost českého jazyka na různém stupni. Přitom právě jeho znalost je jedním z předpokladů pro úspěšné vzdělávání žáků. Školy nejsou připravené na žáky, jejichž ovládnutí českého jazyka je na nízké úrovni. Velmi špatná, až nemožná je poté spolupráce s rodiči, kteří se česky nedomluví. Mezi další změny se dá považovat oblast inkluzivního vzdělávání, které rozšiřuje požadavky a nároky na učitele a zároveň rozšiřuje nutnou oblast spolupráce rodiny a školy. Tuto oblast je potřeba zahrnout do kompetencí učitele, protože cílem kompetencí učitele je podpora profesionalizace učitelské profese a podpora

¹³JANIŠ, Kamil, Irena LOUDOVÁ a Kamil JANIŠ. Frekventované pojmy z oblasti teorie výchovy: (slovník). Hradec Králové: Gaudeamus, 2011.

¹⁴HELUS, Zdeněk. Sociální psychologie pro pedagogy. Praha: Grada, 2007 str. 187

¹⁵VZ_2015_public.pdf, MŠMT ČR. MŠMT ČR [online]. Copyright ©2013 [cit. 15.06.2019].

profesního rozvoje a tato oblast si velkou podporu zaslouží.¹⁶

Kompetence učitele mají sloužit ke komplexnímu sebehodnocení a hodnocení kvality práce učitele ve školách. Jejich cílem je podpořit profesní rozvoj učitelů, zároveň jim umožnit sebehodnocení pomocí předem zadaných kritérií.¹⁷

3.3 Základní vzdělávání v České republice

Škola je jednou z institucí vytvořenou pro zajištění potřeb společnosti, pro její rozvoj. Jako taková má tato instituce více funkcí. První je vzdělávací poslání, kdy se na rozvoji vzdělávacích cílů podílí žák, jeho zkušenosti, působení sociálního prostředí, z kterého pochází, a dále edukační působení – v rámci vyučování ve škole.¹⁸ Velká pozornost je věnována roli učitele a celkovému klimatu školy a třídy, dále spolupráci s rodiči. Všechny tyto aspekty se podílí na motivovanosti žáka ke studiu, jeho přístupu ke vzdělání. U pedagoga je oceňována především motivovanost, kompetence k výchově žáků, u školy pocit bezpečného, přívětivého a podnětného prostředí, které podporuje vzájemnou komunikaci a kooperaci mezi všemi výše zmíněnými aktéry.

Z hlediska funkčnosti škola dětem předává tři oblasti, které jim umožňují zařazení do společnosti, do běžného života. První oblastí je znalost potřebných vědomostí a myšlenkových postupů. Druhou oblastí je rozvinutá psychomotorická dovednost. Poslední, třetí oblastí je získání sociálních návyků a postojů pro zapojení se do společnosti.

19

3.4 Vztahy rodiny a školy

Vztahy škol a rodin byly tradičně omezeny pouze na úrovni jednosměrného přenosu informací mezi pedagogy a rodiči a zároveň na poskytování rad ze strany učitelů k rodičům. K intenzivnějšímu kontaktu docházelo pouze tehdy, bylo-li nutné řešit již existující problémy. Až teprve v 90. letech se objevují tendence více zapojit rodiče do vzdělávacího procesu, zapojit je do spolurozhodování o školním dění nad rámec běžných konzultací o výsledcích jejich dítěte. Tyto tlaky o posílení vztahu a spolupráce

¹⁶Národní ústav odborného vzdělávání. Národní ústav odborného vzdělávání [online]. Copyright © 2008 QCM [cit. 20.06.2019]

¹⁷Národní ústav odborného vzdělávání. Národní ústav odborného vzdělávání [online]. Copyright © 2008 QCM [cit. 20.06.2019]

¹⁸ KALHOUS, Zdeněk a Otto OBST. Školní didaktika. Olomouc: Univerzita Palackého, 2000.

¹⁹VORLÍČEK, Chruoš. Úvod do pedagogiky. Jinočany: Nakladatelství H&H, 2000.

stále trvají a vyvíjí se. Mezi nejčastěji uváděné důvody pro vzájemnou spolupráci patří důraz na demokratické uspořádání vztahů mezi školou a rodiči, dále na sdílení zodpovědnosti, na zlepšování vzdělávacích standardů, zvyšování rovnosti, dalším aspektem je větší čitelnost škol pro rodiče, kteří chtějí vědět, kam jejich děti chodí, jaké aktivity jsou jim nabízeny, jakým způsobem jsou vedeny.

Spolupráce rodiče a učitele je nedílnou součástí učitelovy práce. V případě, že tato vzájemná spolupráce nefunguje, rodiče mohou zažívat pocit nejistoty, zda plní učitelovy prosby vhodným způsobem, čímž tuto nejistotu ze školního prostředí mohou přinést na své dítě. Efektivita spolupráce je nutnou součástí vzájemného vztahu učitel – rodič. Učitel by měl být iniciátorem spolupráce, tuto spolupráci podporovat, dávat jí smysl i pravidla. Učitel musí počítat i s rodiči, kteří tuto spolupráci netolerují, nechtějí se jí zúčastnit. V takovém případě učitel vymýšlí postup pro podporu žáka a spolupracuje s psychologickým poradcem či speciálním pedagogem, kteří se pokouší s rodiči také vztah navázat.

4 FORMY SPOLUPRÁCE ŠKOLY A RODINY V SOUČASNÝCH PODMÍNKÁCH

Vzájemná spolupráce školy, pedagogů a rodičů je nedílnou součástí vzdělávání. Bez této spolupráce nemůže vznikat vzájemné podnětné prostředí, pocit bezpečí či možnost chybovat a z těchto chyb se poučit pro příště.

4.1 Klima a sociální atmosféra v prostředí školy

Klima školy nezávisí dle Mareše pouze na jedincích, jejich úsilí, vzdělání a výcviku, ale hlavně na mikrosociálních jevech, které tento vliv ovlivňují – jedná se především o specifické rysy rodin, zvláštnosti školních tříd, učitelského sboru a zaměření dané školy. Tyto vlivy vytváří určitý typ mezilidských vztahů, který poté podporuje spolupráci, přátelství, žákovské vztahy k učivu, ale i rivalitu, nepřátelství a soutěživost. Tyto aspekty poté podporují, či brzdí možnost dosažení co nejlepších výsledků v rámci vzdělávání.²⁰

Na prostředí školy má vliv jak estetické řešení exteriérů a interiérů budovy, tak jednotlivé rozmístění učeben, místností, tak i v prostředí přenášené zvuky, které dotváří

²⁰ČÁP, Jan a Jiří MAREŠ. Psychologie pro učitele. Vyd. 2. Praha: Portál, 2007.

atmosféru celé školy. Proto je důležité, aby akustika budovy byla efektivně řešena, bylo využito vhodných panelů, které zvuk tříští. Barevnost školy působí na psychiku jak učitelů, vedení školy tak i žáků, je tedy dobré zvolit vhodné barevné rozlišení, tak aby jednotlivé části školy vhodně plnily svůj účel a zároveň tato barevnost účastníky vzdělávání podporovala v jejich maximálním možném výkonu.

Sociální atmosféra třídy i školy se mění velmi rychle, dle situace. Pozitivní klima školy je potřeba budovat dlouhodobě. Ve škole, kde je pozitivní klima, je možná nejvyšší produktivita práce, vede tedy k lepším výkonům žáků, příjemnějšímu prostředí k práci pro pedagogy, a tedy celkové spokojenosti všech zúčastněných. Na klima školy má velký vliv jak pedagogické zastoupení, tak i žáci a jejich přístup ke škole. Pozitivní klima ve škole je důležité pro alternativní školy a jejich programy, jako například Začít spolu, Škola hrou atd., ale je důležité i pro školy hlavního vzdělávacího proudu, které se touto problematikou zabývají.²¹

4.2 Formy spolupráce – obvyklé i méně časté

Spolupráce školy s rodiči je významným činitelem podporující vzdělávání dětí. Hlavním úkolem školy je vytvořit podmínky pro fungování partnerského vztahu s rodiči, navázat s nimi pravidelný kontakt a dlouhodobě jej udržovat.

V rámci této spolupráce hledá škola různé formy, podoby, které nejlépe vyhovují potřebám rodičů a jejich osobním i časovým možnostem. Rodiče mají možnost přicházet do tříd, účastnit se výuky, přinášet nové myšlenky a nápady. Mohou se podílet na učebních aktivitách, které se tematicky vztahují k oblasti jejich profese či zájmů, mohou zajišťovat např. exkurze na svá pracoviště, vypomoci s výrobou pomůcek, výzdobou, vybavením třídy, zajišťováním materiální pomoci v rámci tvořivých dílen.

Spolupráce v rámci partnerského vztahu mezi školou a rodičem znamená kompletní zapojení se do školní komunity. Jak zmiňuje Epsteinová, lze míru spolupráce rozdělit do několika stupňů:

- Plnění základních rodičovských povinností
- Komunikace škola – rodič

²¹GRECMANOVÁ, Helena.: Klima školy. Olomouc: Hanex, první vydání, 2008,

- Zapojení rodičů jako dobrovolníků do činnosti školy
- Zapojení rodičů do domácí přípravy
- Zapojení rodičů do rozhodování o záležitostech školy
- Zapojení rodičů do školní komunity²²

V rámci většiny českých škol nedochází k naplnění těchto stupňů tak, jak by si většina pedagogů i rodičů představovala. Tato nesourodost vzniká na základě malé schopnosti spolu navzájem komunikovat, sdílet své nápady, myšlenky. Většina rodičů vnímá školu jako instituci, do které by neměli zasahovat, s pevně danými pravidly a neměnnými postupy. Jestli má být situace vyřešena a změněna, musí se česká společnost vymínit ze systému „klientství“ a vstoupit do systému „partnerství“.

Partnerský přístup s sebou přináší pro rodiče část zodpovědnosti za chod a řízení vzdělávání žáků, zároveň propojuje svět rodičů a školy a otevírá velký prostor pro diskuzi a dialog. V rámci klientského přístupu jsou školy pod neustálým tlakem okolí na velký výkon, na dobré výsledky žáků, na včasné podávání informací, na tlak ze strany rodičů. Škola nikdy nebude rovným partnerem pro všechny rodiče, ale může se tomuto stavu co nejvíce přiblížit. Jednání s rodiči jako s partnery o vzdělávání jejich dětí je samozřejmostí, ale rodič je i nadále klientem, který očekává od školy vzdělání jeho dítěte.

Rodiče i pedagogové mají, ve většině případů, stejné požadavky a přání: rovnoměrně podporovat dítě v jeho individuálním výkonu, v jeho cestě za dovednostmi, chtějí být jeho průvodci při hledání vlastního místa ve společnosti.²³

Dle Štecha je v české společnosti stále dost pedagogů, kteří vnímají rodiče svých žáků jako osoby, s nimiž je lepší příliš nekomunikovat, do ničeho je příliš nezapojovat.²⁴

Spolupráce se dělí na dvě odlišné formy. První z forem je přímá spolupráce. V rámci této spolupráce dochází k přímému kontaktu pedagoga a rodiče při osobním setkání. Tato setkání probíhají v rámci třídních schůzek, dnů otevřených dveří, při osobních konzultacích či společných setkáváních a vzdělávacích akcích určených

²²EPSTEIN, Joyce Levy. School, family, and community partnerships: preparing educators, and improving schools. Boulder, Colo.: Westview Press, 2001.

²³ČAPEK, Robert. Učitel a rodič: spolupráce, třídní schůzka, komunikace. Praha: Grada, 2013.

²⁴ ŠTECH, Stanislav. Vývoj poznatků o vztahu rodiny a školy. Československá psychologie, 1997

pro rodiče. ²⁵Výše vyjmenované situace jsou považovány za akce formální. Mezi neformální akce se řadí společné výlety rodičů a školy, akce pořádané rodiči, kterých se účastní i pedagog, sportovní odpoledne atd.

Další formou spolupráce je spolupráce nepřímá. Do této formy se řadí písemná spolupráce a všechny její podoby. Tato forma je velmi často využívána pro svou efektivnost a relativní rychlost. V rámci této komunikace je potřeba si uvědomovat neosobnost psaného textu a možnost kontextové dezinformace, kdy může dojít k nepochopení se navzájem.

Jak uvádí Krejčová, spolupráci můžeme rozdělit do tří rámcových kategorií spolupráce škol a rodin.

1. kategorie: Osobní kontakt pedagoga s rodiči dětí

- První návštěva ve škole (dny otevřených dveří)
- Společná setkání, třídní schůzky
- Konzultace učitel – rodič – žák
- Čas příchodu a odchodu dítěte ze školy
- Orientační setkání
- Návštěva pedagoga v rodině
- Vzdělávací akce pro rodiče

Tato kategorie přináší možnost podívat se, jak žáci pracují v rámci školního dne, možnost projít se po celé škole a prohlédnout si i její okolí. Osobní setkání nabízí prostor k diskusi a vzájemnému poznávání mezi rodičem, školou a pedagogem. Zároveň tato setkání slouží k předání potřebných informací, k instruování k následnému období.

Dle Čapka je třídní schůzka vhodná pro budování třídního společenství, pro prezentaci strategie školy i vlastního pedagogického působení učitele v rámci třídního kolektivu žáků a rodičů, kdy pedagog ukazuje svou odbornost, profesionalitu a zájem o svou třídu.²⁶ Rodiče mohou vidět moderní vybavenost školy, pohovořit si se zaměstnanci a vedením školy. To vše jsou výhody, které jsou v jiné formě spolupráce nepřenositelné.

²⁵KREJČOVÁ, Věra. Aktuální témata výchovy a vzdělávání ve škole. Hradec Králové: Gaudeamus Publishing, 2005

²⁶ČAPEK, Robert. Učitel a rodič: spolupráce, třídní schůzka, komunikace. Praha: Grada, 2013

2. kategorie: Písenné formy komunikace a spolupráce pedagoga s rodiči dětí

- Brožury, letáčky, příručky, webové stránky školy
- Třídní/školní časopis, zpravodaj
- Neformální zprávy o dítěti i dění ve škole
- Informační nástěnka pro rodiče
- Schránka pro návrhy
- E-mailové služby a sms zprávy

Druhá z kategorií je vedena písemnou formou, ať již v podobě komunikace skrze média, či skrze nástěnky, umístěné v rámci budov škol. Písenná forma komunikace je efektivní, rychlá, jde skrze ni předat velké množství informací. Pro některé rodiče je tato forma komunikace ideální vzhledem k jejich časovému vytížení. Při písenné komunikaci je důležité dodržovat zásady jako je srozumitelnost, stručnost, pozitivní přístup. Při dodržení těchto zásad by nemělo docházet k dezinformování pedagoga či rodičů. Na druhou stranu, skrze písemnou komunikaci, se hůře řeší aktuální problémy, situace, které je potřeba řešit okamžitě. V tomto případě záleží na rychlosti příjemce a odesílatele, jak dlouho se bude problémová situace řešit.

3. kategorie: Účast rodičů ve třídě/škole

- Rodič - pozorovatel/návštěvník
- Rodič - odborník
- Rodič - asistent
- Rodič - člen rodičovské rady

Zapojení rodičů do života školy není v rámci běžných českých škol příliš obvyklé. Aby tato spolupráce mohla dobře fungovat, je zapotřebí velké spolupráce jak ze strany školy, tak ze strany rodičů. Každý z účastníků si musí být vědom své pozice v tomto systému, své funkce a dodržovat předem zadaná pravidla. Učitelé bývají ve většině případů prvními navrhovateli těchto setkání.²⁷

²⁷KREJČOVÁ, Věra, ed. Aktuální témata výchovy a vzdělávání ve škole. Hradec Králové: Gaudeamus, 2005.

4.3 Význam spolupráce rodiny a školy

Škola i rodina patří mezi základní atributy, které se kromě vzdělávání a výchovy zabývají také socializací. Rodina a škola, jako dvě instituce podílející se na výchově mladého člověka, jsou velmi rozdílné, ale zároveň musí být velmi propojeny, aby spolu dobře fungovaly. Rodiče ukazují svým dětem jejich vlastní postoj ke vzdělání, tím je formují a motivují k jejich vlastnímu vzdělávání, zároveň dítě přejímá od rodičů názory na školu, pedagogy, na oblasti vzdělání, kterými se ve škole zabývá. Pouze působením obou těchto institucí v symbióze se vytváří systém, který si dítě přebírá a pokládá je za společenské hodnoty a normy.²⁸ Ve vztahu rodin a škol jsou školy institucemi, které musí mít reálný zájem na tom, aby v trojúhelníku žák – učitel – rodič byli všichni spokojeni a naplňovalo se základní poslání školy.

5 KOMUNIKACE

Komunikace mezi rodinou a školou se tvoří postupně od počátku školní docházky, nejvýrazněji právě během první třídy. Rodiče musí najít a nalézt své místo ve škole a podobu vlastního komunikování se školou. Hlavní role je ovšem na straně školy, která jako první určuje pro rodiče formy a obsah možných kontaktů. Těm se do jisté míry rodiče musí naučit, přizpůsobit se jim a pohybovat se v nich, i když je zachována jistá možnost vlivu ze strany rodiny.

5.1 Vymezení pojmu

Pojem „komunikace“ pochází z latinského slova „communicatio“. Pojem znamená mluvit s někým, sdělovat informaci. Již tato definice říká o nedílné potřebě člověka něco sdělovat druhým. Jedná se tedy o interakce více osob, v které dochází k přenosu daných informací, vědomostí a poznatků. S pojmem komunikace se můžeme setkat v mnoha vědních oborech, ať je to psychologie, pedagogika, lékařství, lingvistika. V dnešní době se také hojně využívá kybernetická komunikace, tedy i vědní obor informatika se určitou formou komunikace zabývá. Jak uvádí Dvořák: *„Komunikace, communicatio – je přenos různých informačních obsahů pomocí různých komunikačních systémů, zejména prostřednictvím jazyka; výměna informací, sdělování a dorozumívání; realizuje se ve třech*

²⁸JANIŠ, Kamil. (ed.). Rodina a škola. Hradec Králové: Gaudeamus, 2001

*hlavních formách; mluvené, psané, ukazované“.*²⁹

Komunikace ovlivňuje rozvoj osobnosti, je nedílnou součástí mezilidských vztahů a jejich vzájemné interakce. Cílem komunikativního chování člověka je schopnost porozumět se a zároveň tvořit a upevňovat mezilidské vztahy.³⁰

5.2 Komunikační formy

Komunikace není pouze lidskou schopností. Zvířata, rostliny i organismy také komunikují, předávají si určité informace.

Komunikace se nejčastěji dělí na dva základní typy, na verbální a neverbální komunikaci. Verbální komunikace v sobě zahrnuje jak mluvenou, tak i psanou řeč. Mezi tuto komunikaci se může zařadit písemná komunikace, rozhovory, diskuze i hádky. Aby však byla informace kompletní, je potřeba k části verbální doplnit i část neverbální.

Neverbální komunikace nám doplňuje informaci neslovně. Patří do ní: gesta, mimika, postoje, pohyby hlavou a částmi těla. S těmito pohyby se člověk setkává velmi často, jsou zahrnuty v běžné komunikaci a doplňují, ucelují nám předávanou informaci. Neverbální chování odpovídá sociokulturním zvyklostem země, v které je využíváno. Tyto odlišnosti jsou rozdílné vzhledem k etnickému, mezinárodnímu i geografickému charakteru jednotlivých kultur.

Při získávání informace člověk pohlíží na oba typy komunikace, jak neverbální, tak i verbální část. Tyto části reflektuje, porovnává a analyzuje.³¹

Jak uvádí Klenková: *“Pokud se setkáváme s neverbálním sdělením, které není v souladu s verbálním sdělením, je pravděpodobnost, že uvěříme neverbálnímu signálu, mnohokrát větší. Neverbální komunikace je jedním z projevů člověka, kterým se navozují, popřípadě vyjadřují mezilidské vztahy. Má historickou prioritu, neboť sdělování slovy přichází daleko později jak ve vývoji lidstva, tak ve vývoji jedince“.*³²

²⁹DVOŘÁK, Josef. Logopedický slovník: [terminologický a výkladový]. Žďár nad Sázavou: Logopedické centrum, 1998. Logopaedia clinica. str. 85

³⁰KLENKOVÁ, Jiřina. Logopedie: narušení komunikační schopnosti, logopedická prevence, logopedická intervence v ČR, příklady z praxe. Praha: Grada, 2006. Pedagogika (Grada)

³¹KLENKOVÁ, Jiřina. Logopedie: narušení komunikační schopnosti, logopedická prevence, logopedická intervence v ČR, příklady z praxe. Praha: Grada, 2006. Pedagogika (Grada)

³²KLENKOVÁ, Jiřina. Logopedie: narušení komunikační schopnosti, logopedická prevence, logopedická intervence v ČR, příklady z praxe. Praha: Grada, 2006. Pedagogika (Grada). str. 30

Rozdíl mezi verbální a neverbální komunikací je takový, že verbální komunikace se v ústní podobě nedá provádět bez přítomnosti neverbální části, ale verbální komunikace může být uplatňována samostatně.³³

Komunikace mezi rodinou a školou je nejen vzájemná informovanost o prospěchu, chování a osobních problémech žáků, ale i o různých aktivitách školy, aktivitách rodiny a nejlépe o jejich vzájemném propojení a fungování.

Fungující komunikace je nezbytným základem pro vytvoření vztahu mezi rodinou a školou. Obě instituce mají ohledně komunikace jistá očekávání. Pohled na komunikaci a na to, jak bude probíhat a v jaké podobě, se ze strany učitelů a rodičů často liší. Obě strany ale uznávají, že je třeba sdělovat si informace a pomáhat si. K dobré vzájemné komunikaci je potřeba, aby do diskuze přispívaly obě strany, tedy učitelé i rodiče, aby spolu spolupracovaly a vzájemně se doplňovaly. Ne vždy se tato spolupráce podaří.

Mezi komunikační formy patří individuální komunikace v rámci třídních schůzek, záznamy v žákovských knížkách, pracovní sešity dítěte a ukázky jeho práce, konzultační hodiny všech pedagogů školy, nástěnky pro rodiče u vchodu do školy, časopisy, školní noviny, informační letáčky, občasníky, dny otevřených dětí, písemná zpráva o dítěti s hodnocením jeho výsledků, snahy, chování atd. Všechny tyto formy komunikace předávají rodiči informace o jeho dítěti. Rodič komunikuje pomocí osobních setkání, odepisování na zprávy v žákovských knížkách dítěte, aktivitou na webových aplikacích atd.

5.3 Principy efektivní komunikace

Efektivní komunikace se uskutečňuje v prostředí důvěry mezi nejméně dvěma účastníky. Efektivní komunikace má funkci předávání informací, které jsou nezkrácené, platné ve vhodný čas. Odesílatel informace by si měl být vědom, komu informaci předává, jakou formou ji předává, jestli došlo k jejímu kompletnímu pochopení. Aby komunikace naplnila očekávání co nejlepšího výsledku, je potřeba dodržovat základní pravidla komunikace. Dle Kopřivy se jedná o prvky efektivní komunikace – viz níže.

- Prvním principem je držení se přítomnosti – zbytečně nepřipomínat minulé

³³KLENKOVÁ, Jiřina. Logopedie: narušení komunikační schopnosti, logopedická prevence, logopedická intervence v ČR, příklady z praxe. Praha: Grada, 2006. Pedagogika (Grada)

chyby a vyhnout se přílišnému varování

- Druhým principem je řešit aktuální problém a zaměřeni se na něj – u tohoto bodu je důležité vyhnout se hodnocení chování, hodnocení aktérů, pouze sdělit možné řešení
- Diskuze by měla být plynulá – bez zbytečných příkazů a rozkazů
- Dostatečný prostor pro všechny zúčastněné – prostor pro spoluúčast na řešení, bez příkazů, možnost volby
- Pozitivní zaměření – využívat pozitivní popis, ocenění, pochvalu
- Emoční zaměření – prostor pro vyjádření emocí, porozumění, projevy empatie
- Zabarvení a hlasitost hlasu
- Zbytečně neopisovat, šetřit slovy³⁴

6 SOUČASNÉ MODELY KOMUNIKACE A SPOLUPRÁCE

6.1 Značka Rodiče vítáni

Obsahem této kapitoly jsou informace o projektu Rodiče vítáni, který vytvořila společnost EDUin, dále rozbor kritérií, které musí školy splňovat k získání certifikátu Rodiče vítáni, a způsoby, kterými jsou tato kritéria kontrolována.

O společnosti EDUin

EDUin je obecně prospěšná společnost, kterou v roce 2010 založili Tomáš Fertek, Zdeněk Slejška a Lucie Slejšková. Mezi hlavní cíle působení, které uvádí společnost EDUin, patří zvyšování informovanosti o vzdělání, dále zvyšování schopnosti o vzdělávání víc přemýšlet a měnit jej. Činnost společnosti je vedena třemi směry. První směr se zabývá komunikací, druhá oblast se zabývá tvorbou programu, v rámci něhož se snaží o propojení různých skupin, které se podílí na vzdělávání a měly by spolupracovat. Třetí oblastí jsou služby. Prvotní důvod k založení společnosti byl nedostatek podobných organizací, které by se vzděláváním zabíraly. Společnost se zaměřuje na komentování všech aktuálních témat v oblasti školství, vzdělávání, a to tak, aby forma sdělení byla velmi srozumitelná a pochopitelná. Informace se snaží šířit mezi širokou veřejností. Dále zpracovává

³⁴KOPŘIVA, Pavel. Respektovat a být respektován. Kroměříž: Spirála, 2005. ISBN 80-901873-6-6.

a zpřístupňuje informace o změnách ve školství, předává komentáře odborníků o aktuálních událostech ve školství.³⁵

Projekt Rodiče vítáni

Projekt Rodiče vítáni vznikl z přesvědčení, že spolupráce škol a rodičů má velký potenciál. Tato spolupráce je prospěšná pro obě strany, ať pro rodiče, či pro školy. Budování spojení mezi školou a rodiči utváří dobré vztahy, posiluje schopnost spolupráce, vytváří schopnost partnerské komunikace. Projekt je zaměřen na mateřské školy, základní školy či víceletá gymnázia. Smyslem projektu je rozvíjet efektivní a kvalitní komunikaci a zároveň vytvářet síť rodičů kolem školy, kteří se školou aktivně spolupracují. Společnost EDUin uděluje školám značku Rodiče vítáni. Značku je možné získat po splnění zadaných kritérií. Školy s touto značkou jsou pro rodiče jasným vodítkem při volbě školy pro jejich dítě, pro svou otevřenost k rodičům.

Informace o projektu jsou prezentovány na internetových stránkách www.rodicevitani.cz, kde jsou zveřejněny všechny školy, které se projektu účastní, tedy splňují určitá kritéria v rámci spolupráce s rodiči.

Certifikace probíhá na vlastní žádost školy, či žádost rodičů či žáků. Další benefit, který tato certifikace přináší, je prezentace školy na výše zmíněných stránkách ve formě profilu se základními informacemi pro rodiče a mírou splnění zadaných kritérií pro získání značky. Mezi další benefity se řadí pravidelné informování ze strany EDUin o novinkách ve školství, o inovacích. Školy mají možnost účastnit se seminářů a školení o efektivní komunikaci.

Projekt je cestou ke zkvalitnění a zpřístupnění informací o škole, o vzájemné spolupráci školy a rodičů, o možnosti se aktivně zapojovat do dění školy a být jí partnerem.³⁶

Kritéria značky Rodiče vítáni pro základní školy

Základní škola, jež chce získat značku Rodiče vítáni, musí splnit následující kritéria. Kritéria se dělí na základní a volitelná. Skutečné naplnění uvedených kritérií

³⁵EDUin | Informační centrum o vzdělávání. EDUin | Informační centrum o vzdělávání [online]. Dostupné z: <https://www.eduin.cz/>

³⁶Proč má smysl více spolupracovat s rodiči? - Rodiče vítáni. Rodiče vítáni - Magazín o všem podstatném ve vzdělávání [online].

nehodnotí žádný odborný posuzovatel, nýbrž rodiče, pedagogové, žáci. Tým programu pouze kontroluje dodané podklady k certifikaci, které porovnává s údaji na školním webu, ev. s údaji volně dostupnými, jež porovnává s informacemi ze strany rodičů.

Základní kritéria

Základních parametrů je sedm. Autoři u každého z parametrů uvádí, jakou formou si představují kvalitní naplnění uvedeného parametru, či jeho části.

1. Rodičům je umožněno bez problémů vstoupit do prostor školy, včetně odpoledních hodin

Rodiče by měli mít možnost návštěvy školy svých dětí volně a dle svého uvážení, v době využívání školy dětmi, tedy v určitém časovém rozmezí. Rodičům je škola zpřístupněna za určitých, předem známých podmínek, kdy jsou tyto podmínky uvedeny a rodiče jsou s nimi srozuměni. Jednou z forem může být možnost zazvonit na pověřenou osobu, zaměstnance školy, který rodiče do budovy vpustí, aby byla zachována bezpečnost školy i jejích žáků. Vzhledem k bezpečnosti nemůže být škola otevřená pro veřejnost. Toto kritérium může být naplněno pomocí el. zvonků, telefonů či vrátnice, na niž se mohou rodiče ohlásit. Je však důležité, aby rodiče mohli vyřídit všechny potřebné záležitosti ve škole v čase, který jim vyhovuje, tedy i v odpoledních hodinách. Dále je nutné, aby rodiče ve škole našli osobu, která jim informace předá.

2. Rodičům jsou poskytovány kontakty na všechny učitele a vedení školy

Informace o tel. číslech na pedagogy i s jejich jmény jsou uvedeny na stránkách školy, ev. je rodiče dostali na začátku školního roku v tištěné podobě. Toto kritérium umožňuje všem rodičům kontaktovat učitele svého dítěte, domluvit se s ním skrze e-mail či telefon. V rámci zachování bezpečnosti mohou být tato čísla přístupná skrze zabezpečenou aplikaci určenou pro rodiče a pedagogy (např. elektronická žákovská knížka, systém Bakaláři atd.).

3. Rodiče informujeme o tom, co a kdy se ve škole děje

Informace o událostech ve škole mohou rodiče získat na začátku školního roku ve formě tištěného harmonogramu, kde jsou uvedené všechny plánované akce. Další formou je vyvěšení tohoto letáku na webových stránkách a jeho propojení s kalendářem,

který ukazuje akce na aktuální období. Papírová forma harmonogramu je uživatelsky nepříliš komfortní vzhledem k množství papírových materiálů, je tedy vhodnější propojení akcí s uživatelskou aplikací určenou pro rodiče či pedagogy (elektronická žákovská knížka, systém Bakaláři atd.).

4. Komunikace mezi školou a rodiči probíhá partnerským způsobem a zároveň škola zaručuje, že při třídních schůzkách nebude probírán prospěch a chování jejich dítěte před ostatními rodiči

Kritérium je děleno do dvou částí, které jsou obě závazné pro jeho uznání. Pro naplnění první části je potřeba, aby vedení školy, či učitelé s rodiči komunikovali na partnerské úrovni, vždy si našli čas na vyslechnutí jejich záležitostí, snažili se je slušnou formou vyřešit ke spokojenosti všech zúčastněných. V případě, že schůzka nemůže být uskutečněna, jsou o tom rodiči informováni. Styl komunikace je vedený důstojným způsobem, aby každá záležitost byla dořešena, ev. je určeno datum, místo, kdy se bude daná záležitost řešit. U jednání mezi rodičem a školou není nikdo, koho se záležitost netýká. Možnost individuálních konzultací ohledně prospěchu dítěte je nedílnou součástí tohoto parametru. Další možnou formou předání informací o žákově prospěchu je i osobně převzaté písemné hodnocení žáka.

5. Se záměrem přihlásit se ke značce Rodiče vítání jsou rodiče dětí seznámeni, tito rodiče a žáci využívají služeb naší školy. Rodiče byli seznámeni s údaji uvedenými v certifikačním formuláři, s údaji souhlasí a jsou ochotni to potvrdit

V rámci tohoto kritéria dochází k dotazování, zda byli se značkou Rodiče vítání žáci a rodiče seznámeni. V závěru registrace musí škola uvést kontakt na jednoho či více rodičů, kteří mohou být později dotazováni, zda dochází k naplnění všech uvedených kritérií, jestli jsou s nimi spokojeni, škola se k nim chová vstřícně.³⁷

6. Škola pořádá školní akce pro rodiče v termínech a hodinách, které jim umožní se jich zúčastnit

Školních akcí se chce většina rodičů zúčastnit, a proto je důležité, aby škola tyto akce organizovala v termínech a časech, které jsou pro pracující rodiče více vyhovující než

³⁷Proč má smysl více spolupracovat s rodiči? - Rodiče vítání. Rodiče vítání - Magazín o všem podstatném ve vzdělávání [online].

dopolední hodiny, tedy hodiny odpolední či večerní. Skrze tyto společné školní akce může docházet k vzájemnému poznávání v rámci školy a rodičů.

7. Informační ceduli s kritérii značky Rodiče vítání škola viditelně umístila u vstupu do školy

Zařazení tohoto kritéria se vyžaduje až po získání značky Rodiče vítání. Škola se tímto zavazuje k tomu, že po získání této značky, ji umístí na uvedené místo. Vyvěšením této značky škola umožňuje rodičům, žákům i veřejnosti vidět, k jakým kritériím se zavázala, rodiče mohou posoudit, zda dochází k jejich naplnění, a následná diskuze v rámci školy a rodičů může otevřít další možnosti spolupráce.

Volitelná kritéria

Celkový počet kritérií je 17. Jedním z požadavků k získání značky Rodiče vítání je získání minimálně 2 kritérií z této oblasti. U všech naplněných kritérií by mělo platit, že je škola uplatňuje již určitý čas, jako minimální doba se určuje jeden školní rok. Je důležité kritéria naplňovat kvalitně, není cílem přihlásit se k co největšímu množství kritérií s tím, že nejsou kvalitně naplněna, ukotvena v běžném provozu školy.³⁸

Níže je stručný přehled všech kritérií, který je dostupný na stránkách www.rodicevitani.cz

1. Škola dbá na to, aby zápis do školy byl příjemnou společenskou událostí jak pro děti, tak i rodiče. Potřeby všech zúčastněných jsou vnímány jako důležité, zápis není brán jako pouhá administrativní formalita

Rodiče mohou při zápisu dětí do základní školy očekávat přivítání, doprovodný program, může být i malé občerstvení pro prolomení prvotních bariér.

2. Pedagogové nabízejí své konzultační hodiny pravidelně pro žáky i pro rodiče

Pro naplnění kritéria by konkrétní konzultační hodiny měly být volně dohledatelné na školním webu, ev. v systému pro rodiče (elektronická žákovská knížka, Bakaláři atd.).

3. Informování o prospěchu dítěte probíhá i jinou formou než pomocí žákovské knížky

³⁸Proč má smysl více spolupracovat s rodiči? - Rodiče vítání. *Rodiče vítání – Magazín o všem podstatném ve vzdělávání* [online].

dítěte či třídních schůzek (např. týdenní plány, školní sešitky atd.)

Podrobnější informování by mělo být součástí spolupráce s rodiči, a to dlouhodobě a globálně, minimálně skrze celý 1. stupeň. V rámci uznání tohoto kritéria by se nemělo jednat o spolupráci pár učitelů, kteří si izolovaně zavedli systém schůzek a informování rodičů svých žáků.

4. Ve škole probíhají třídní schůzky i schůzky ve formě diskuze mezi učitelem – dítětem a rodičem

Škola setkávání pedagogů, rodičů a žáků aktivně podporuje, vytváří jim k tomu vhodné podmínky.

5. Konflikty se ve škole řeší tak, aby se diskuze o nich mohli zúčastnit všichni účastníci, včetně rodičů

Škola nerozhoduje o dítěti bez vědomí rodičů, zároveň umožňuje všem zúčastněným se k situaci vyjádřit, vyjasnit konflikt. Každý konflikt škola považuje za možnost k výuce řešení problémů a zvyšování schopnosti se podílet na řešení problému, dále na schopnosti přijetí zodpovědnosti za své jednání a chování.

6. Dokumenty jsou zveřejněné na školním webu. Mezi tyto dokumenty se řadí i ŠVP, který rodičům, spolu s dalšími dokumenty, pomáhá k orientaci v činnostech školy

Kritérium je naplněno, když jsou dokumenty volně přístupné na webu školy. Zároveň je potřeba, aby ŠVP či jeho části byly vysvětleny, doplněny poznámkami, aby se v nich čtenář mohl co nejsnadněji orientovat.

7. Škola nabízí rodičům možnost odborných konzultací se školním psychologem či výchovným poradcem

Rodiče mají k dispozici informace o tom, kdy, kde se mohou informovat, jaké služby nabízí školní psycholog či výchovný poradce. V případě, že škola nemá tyto odborníky ve svých týmech, zajišťuje externistu, který se školou spolupracuje, a je schopna předat jeho kontaktní údaje zájemcům.

8. Rodiče se aktivně podílí na volbě stravování svých dětí, mohou ovlivňovat sortiment potravin nacházejících se v prostorách školy

Každá iniciativa ze strany rodiče bude oceněna, rodič je přijímán do diskuze o kvalitě potravin nabízených v prostorách školy, komentáře rodičů jsou analyzovány a dále se s nimi pracuje. Rodiče mohou spolurozhodovat o přítomnosti občerstvovacích automatů v budově školy, dále o sortimentu potravin, možnostech výběru jídel ve školní jídelně atd.

9. Rodiče žáků či zájemci o studium mohou navštívit vyučování v rámci ukázkové hodiny

V rámci tohoto kritéria škola uvádí dny otevřených dveří na svých stránkách, dále mohou být uvedena telefonní čísla vyučujících, u nichž se ukázkové hodiny dají předem domluvit.

10. Rodiče jsou zváni do vyučování, aby se zapojili do společné práce se svými dětmi

Systém vyučování je nastaven tak, aby rodič mohl pracovat ve škole na určité úloze. Smyslem aktivit je seznámení rodičů se schopnostmi jejich dítěte mimo prostředí domova, dále zažití výměny rolí, tedy situace, kdy dítě vede své rodiče, seznamuje je s určitou, pro ně neznámou látkou.

11. Školní akce se organizují tak, aby se spolupráce mohli zúčastnit jak učitelé, žáci, rodiče i ostatní rodinní příslušníci

V průběhu roku by škola měla organizovat několik akcí tohoto typu. V rámci těchto akcí se mohou potkávat i děti z různých ročníků školy.

12. Škola je schopná doporučit služby externího odborníka – psychologa, dětského psychologa, logopeda, mediátora apod.

Škola přehledně inzeruje kontakty na odborníky na svých webových stránkách, tyto kontakty je schopna konkrétnímu rodiči doručit.

13. Škola na svých webových stránkách poskytuje prostor pro otevřenou diskuzi rodičů

Komunikace skrze webové stránky nesmí být jednosměrná, měla by podporovat diskuzi, diskuze může být moderována pověřeným pracovníkem školy.

14. Ve škole funguje nezávislá rodičovská organizace, která má vlastní právní subjektivitu

Rodiče mohou vytvořit rodičovskou organizaci, která je školou podporována, jsou jí nabízeny možnosti spolupráce, prostory budovy školy, podpora ze strany učitelů a vedení

školy. Tato organizace je nezávislá na škole, ale může s ní spolupracovat.

15. Rodiče mohou po vzájemné domluvě se školou využívat prostory školy k vlastním akcím

Kritérium může být naplněné i formou placené služby, například pronájmem tělocvičny, školní jídelny. Škola by měla být otevřená rodičům, ne jen firmám, s kterými uzavírá své obchodní vztahy.

16. Škola pořádá vzdělávací semináře pro rodiče na různá témata, například výchovy a vzdělávání

Škola informuje rodiče svých žáků o plánovaných akcích, které by se měly konat minimálně dvakrát ročně.

17. Škola pořádá „kurikulární odpoledne,“ v nichž rodičům vysvětluje, jakými metodami učí, co a proč se ve škole učí

Skrze tato odpoledne rodič poznává známé i neznámé prvky ve výuce, osvětluje se nové metody. V rámci setkávání je dostatek prostoru pro dotazy rodičů na jednotlivé vzdělávací oblasti.³⁹

Certifikát

Škola, která má zájem o certifikát, si může sama ověřit splnění určených kritérií pro získání této značky. Jednou z podmínek splnění je požádat zástupce z řad rodičů o osvědčení naplnění uvedených kritérií. Po vyplnění online dotazníku získá škola e-mail o proběhlé certifikaci. Po kontrole ze strany organizace EDUin dostane škola e-mail s dalšími informacemi a fakturu k zaplacení registračního poplatku. Po zaplacení faktury škola obdrží certifikát, samolepku a ceduli se seznamem splněných kritérií. Zároveň bude adresa školy umístěna na webové stránky organizace, kde bude dohledatelná jako škola splňující kritéria pro označení Rodiče vítáni. Certifikát je škole propůjčován na dobu jednoho roku. Po uplynutí této doby je potřeba stávající kritéria znovu obnovit, či je rozšířit.⁴⁰

³⁹Certifikát Rodiče vítáni. Certifikát Rodiče vítáni [online]. Dostupné z: <https://certifikat.rodicevitani.cz/podminky-certifikace/>

⁴⁰Certifikát Rodiče vítáni [online]. Copyright © [cit. 15.06.2019].

6.2 Vzdělávací program Začít spolu

Vzdělávací program Začít spolu je v České republice realizován od roku 1994. Jeho monitorováním, evaluací a implementací se zabývá organizace STEP BY STEP ČR, o. s, která si klade za cíl přispět ke zvýšení demokratizace, humanizace a co možná největší efektivitě ve vzdělání v rámci České republiky. Program Začít spolu je české označení mezinárodního programu Step by Step, který zaštiťuje International Step by Step Association (ISSA), sídlem v Nizozemsku. Program je implementován v rámci mateřských a základních škol. Tento program zdůrazňuje individuální přístup k dítěti, partnerský přístup školy k rodičům. Primární myšlenkou programu je, že rodina je hlavním vychovatelem dítěte, má na jeho výchovu a vývoj největší vliv, a proto je tento vliv důležité podporovat.⁴¹ Škola, žáci a rodiče mají vytvořené dohody vzájemné spolupráce, kdy cílem této spolupráce je co nejvíce naplnit, využít potenciál vzájemné spolupráce ve prospěch dětí.⁴²

V rámci výchovně vzdělávacího procesu je rámec kvalit ISSA vymezen následujícími oblastmi:

- Komunikace
- Rodina a komunita
- Inkluze, rozmanitost a demokratické hodnoty
- Plánování a hodnocení
- Výchovně vzdělávací strategie
- Učební prostředí
- Profesionální rozvoj

Každá z těchto oblastí obsahuje několik kritérií, která jsou specifikována indikátory, jež se dají ve školním prostředí pozorovat. Indikátory rozvádí smysl jednotlivých oblastí, přináší praktické příklady.

Rámec kvality ISSA popisuje očekávanou kvalitu dobrého učitele, který pracuje v souladu s nejnovějšími mezinárodními pedagogicko – didaktickými trendy. Tento rámec

⁴¹KREJČOVÁ, Věra.; KARGEROVÁ, Jana.: Začít spolu. Praha: Portál, s. r. o., první vydání, 2003.

⁴²Kompetentní učitel 21. století - Step by Step ČR, o.s.. Step by Step ČR | Rozcestník [online].

má fungovat jako nástroj podpory, možné vodítko pro dobré vykonávání této profese, zároveň nabízí rozvoj kvality práce, rozvoj schopnosti sebereflexe a sebehodnocení. V některých školách, je tento rámec kvalit přijímán jako standard kvality práce učitele, ale zatím žádný obecně přijímaný národní standard kvality práce učitele neexistuje.

Rodina a komunita v programu Začít spolu

Jedna z oblastí, kterou se zabývá vzdělávací program. V rámci této oblasti dochází ke kontrole spolupráce mezi školou, rodinou a komunitou, rozvoji této oblasti. Škola se snaží vytvořit s rodiči takový partnerský vztah, aby jejich vzájemná spolupráce fungovala na partnerském přístupu a byla přínosná pro obě strany. Individuální přístup v tomto případě umožňuje výběr takového typu spolupráce, který bude vyhovovat individuálnímu stylu rodiče, jeho požadavkům, potřebám.⁴³

V rámci této oblasti jsou definována kritéria, která by učitel měl naplnit a dle indikátorů zkontrolovat, zda je využívá ve své třídě.

1. kritérium: Ke sdílení informací využívá učitel formální i neformální komunikační strategie, aby sdílel s rodiči informace o pokrocích v učení u jejich dítěte i dalších informacích.

Indikátory: Učitel je v kontaktu s rodiči, průběžně je informuje o pokrocích a vzdělávacích cílech, které vyplývají z kurikula, využívá k tomu jak dětská portfolia, tak vlastní záznamy, podporuje získávání zpětné vazby ze strany rodičů, žáků. Dále tento kontakt zahrnuje informování o třídních akcích, školních akcích. Kontakt je jak písemný, tak i osobní. Cílem komunikace mezi pedagogem a rodičem je také poznání rodinného prostředí dítěte, možnost porozumět jeho silným stránkám a předejít možnosti střetu zájmů. Učitel iniciuje příležitosti k setkávání rodičů, k jejich vzájemné spolupráci a podpoře. Učitel vytváří bezpečné prostředí pro rodiče, zachovává důvěrné informace o dětech a jejich rodinách v tajnosti před lidmi, jichž se situace netýká.

2. kritérium: Vztah mezi rodinami dětí a učitelem je tvořen partnersky, učitel rodinám nabízí možnost zapojení se do výchovy a vzdělávání dítěte.

Indikátory: Rodiče, členové rodin jsou aktivně zapojováni do procesu vzdělávání

⁴³Kompetentní učitel 21. století - Step by Step ČR, o.s.. Step by Step ČR | Rozcestník [online].

dětí, učitel rodičům a členům komunity umožňuje aktivně vstupovat do výuky, kde vítá jejich přítomnost v průběhu vyučování. Rodiče dostávají příležitost spolurozhodovat o postupech, které jsou vhodné k podpoře učení u jejich dětí. Rodiče i žáci se podílí na rozhodování se o věcech, které souvisí s životem třídy a školy.

3. kritérium: Učitel obohacuje vzdělávací nabídku ze zdrojů, které mu poskytují rodiny dětí i širší komunita.

Indikátory: Učitel buduje vztahy s lidmi, organizacemi, které obohacují vzdělávání dětí, získává od nich materiální i odbornou podporu a umožňuje dětem v rámci výuky využít možnosti rozšíření znalostí. V rámci učiva jsou rozebírána témata, která jsou pro děti aktuální, pochází ze zkušeností dětí. Učitel přichází s novými nápady, jak vytvářet podnětné a stimulující prostředí, tyto nápady nabízí rodičům svých žáků.

Porovnání programu Začít spolu a iniciativy Rodiče vítáni

Rozdíl v programu Začít spolu a značky Rodiče vítáni je především v tom, že program Začít spolu je komplexní vzdělávací program, využívaný na mnoha školách, a iniciativa Rodiče vítáni je především forma ověření, zda škola splňuje předem zadaná kritéria pro označení certifikátem Rodiče vítáni. Program Začít spolu je program zaměřený na celistvý rozvoj mladého člověka, jedná se o pedagogický přístup zaměřený na dítě. Iniciativa Rodiče vítáni by mohla fungovat lépe při dokonale vedené kontrole dodržování kritérií, při větším spolupůsobení rodičů, kteří by se do této spolupráce zapojili. U této značky vidím velký potenciál, který by pomocí zadaných kritérií mohl být naplněn. Volitelná kritéria nabízí školám přehlednou formu, jak začít s aktivní spoluprací s rodiči, jak školu otevřít rodičům a žákům a jak vytvořit společnou spolupráci atraktivní pro všechny zúčastněné. Iniciativa Rodiče vítáni by se mohla inspirovat u programu Začít spolu v indikátorech, podle kterých by se kvalita naplnění zadaného kritéria lépe posuzovala a hodnotila. Dalším vhodným zlepšením by mohlo být uzavírání společných smluv o vzájemné spolupráci mezi školou, rodiči a žáky.

SHRnutí TEORETICKÉ ČÁSTI

Teoretická část diplomové práce je rozdělena do šesti samostatných kapitol. V jednotlivých kapitolách jsou popisovány poznatky a informace z odborné literatury a uvedených zdrojů. Tyto poznatky jsou podkladem pro výzkumné šetření v rámci této diplomové práce.

V prvních dvou kapitolách se tato diplomová práce zabývá žákem a učitelem. V podkapitolách je rozebráno, jaké požadavky a kompetence potřebuje žák a učitel na začátku školní docházky, jaké předpoklady by žák měl mít. Ve třetí z kapitol je rozebíráno téma spolupráce rodiny a školy, kde je definována rodina, vztahy mezi rodinou a školou či základní vzdělávání v České republice. Čtvrtá kapitola objasňuje formy spolupráce školy a rodiny v současných podmínkách, kde je popsáno klima a sociální atmosféra ve škole, důležitost spolupráce a její formy. Pátá z kapitol se zabývá komunikací. Podkapitoly objasňují pojem komunikace, uvádí komunikační formy, s kterými se můžeme setkat, i principy efektivní komunikace, které se využívají ve školství. Poslední kapitola teoretické části diplomové práce popisuje dva současné modely komunikace a spolupráce.

Na základě získaných informací i svých osobních zkušeností z praxe vnímám spolupráci rodiny a školy, kdy dochází ke vzájemnému obohacování o poznatky, jako velmi důležitou a podnětnou součást vzdělávání. Tato spolupráce, která navozuje partnerské prostředí, je pro vývoj dítěte – žáka, velmi přínosná a je přínosná i pro všechny zúčastněné.

VÝZKUMNÁ ČÁST

7 Analýza výzkumného šetření spolupráce rodiny a školy na prvním počátku vzdělávání dětí na základních školách v okrese Pelhřimov

Význam spolupráce mezi školou a rodinou pro bezproblémové začlenění žáka do školního prostředí i do společnosti je nezpochybnitelný. V současné době je v médiích rozebírán stoupající počet dětí se špatnými sociálními vazbami a je na školách a rodičích hledat cesty, jak tuto situaci řešit. Proto je snahou odborníků, zejména z řad pedagogů, speciálních pedagogů, výchovných poradců šířit v rámci osvěty informace ohledně podpory spolupráce mezi rodiči a školou, zároveň nabízet služby, které tuto spolupráci naváží.

Osobní motivací pro výzkumné šetření spolupráce rodiny a školy je zkušenost s nedostatečnou spoluprací školy a rodiny a velké působení této nespolupráce na dítě a jeho vývoj. Spolupráce a komunikace ovlivňuje většinu aspektů v rámci vztahu rodič – pedagog, a proto je dobré o ní vědět co nejvíce možných informací, vědět, jak ji vnímají rodiče, a i učitelé.

7.1 Cíl práce a použité metody

Hlavním cílem výzkumného projektu bylo získání zpětné vazby od rodičů a učitelů týkající se spolupráce na prvním počátku vzdělávání dětí na vybraných základních školách v okrese Pelhřimov. V rámci výzkumného šetření byly stanoveny následující výzkumné předpoklady:

Výzkumný předpoklad P1- „Většina (více jak 75 %) oslovených rodičů je spokojena s mírou spolupráce se základní školou svého dítěte.“

Výzkumný předpoklad P2- „Více než 60 % respondentů z řad rodičů se aktivně zapojuje do chodu třídy, do vyučování svého dítěte.“

Výzkumný předpoklad P3- „Více než 80 % oslovených pedagogů vnímá komunikaci s rodiči jako dostatečnou, vnímá rodiče svých žáků jako partnery.“

Pro výzkumné šetření byla zvolena metoda nestandardizovaných dotazníků vlastní konstrukce. Dotazník je dle Gavory jednou z nejčastěji využívaných metod při zjišťování údajů. Dotazník je určen pro větší množství získávaných údajů od většího počtu respondentů, účastnících se výzkumu. Na základě odpovědí dochází k vyhodnocování určitých skutečností (názorů, postojů, preferencí) a orientaci dalších kroků.⁴⁴

V tomto výzkumném šetření byly použity dotazníky v písemné formě. Konkrétně šlo o dva druhy dotazníku, jeden určený pro rodiče, druhý pro pedagogy základních škol v okrese Pelhřimov. Osloveni byli rodiče žáků prvních tříd a jejich pedagogové.

Dotazník A, dotazník pro rodiče, byl vyroben s otevřenými i uzavřenými otázkami a následně předán třídním učitelům vybraných základních škol, kteří jej poté distribuovali rodičům svých žáků. Předem byl zadán termín, kdy měli rodiče dotazníky vrátit do škol, třídním učitelům, u kterých jsem si je poté vyzvedla. Rozdáno bylo celkem 303 dotazníků, z nichž se vrátilo 221. Návratnost dotazníku A byla 72,9 %.

Dotazník B, dotazník určený pro učitele, byl pedagogům osobně předán v rámci spolupráce společně s dotazníky A. V dotazníku byly zahrnuty jak otevřené, tak i uzavřené otázky. Rozdáno bylo 11 dotazníků, z nichž se 11 vrátilo. Návratnost dotazníku B byla 100 %.

Všechny dotazníky v úvodu obsahovaly informaci o zaručení anonymního zpracování získaných dat výhradně pro toto výzkumné šetření.

7.2 Charakteristika výzkumného vzorku a průběh výzkumného šetření

Dotazníky, které byly rozdávány respondentům patřícím do základního výzkumného souboru, byly určeny pro pedagogy základních škol a pro rodiče žáků prvních

⁴⁴GAVORÁ, Peter. Úvod do pedagogického výzkumu. Brno: Paido, 2000. Edice pedagogické literatury

tříd vybraných základních škol. Školy byly vybrány formou náhodného výběru, při kterém hlavním kritériem byl typ školy (základní škola) a ochota spolupracovat v rámci tohoto výzkumného šetření. Žádost o spolupráci byla odeslána do všech základních škol okresu Pelhřimov, dle seznamu uvedeného na stránkách Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy.⁴⁵ Z těchto škol se mi ozvalo 8 škol, z kterých se poté vybíralo do výzkumného vzorku.

Dle stránek www.rodicevitani.cz je na území okresu Pelhřimov pouze jedna škola, která se do tohoto projektu zapojila, získala certifikát a je dohledatelná na těchto stránkách. Bohužel, tato škola se výzkumného šetření v rámci diplomové práce neúčastnila. Ostatní zúčastněné školy se iniciativy Rodiče vítání neúčastní, ale skrze dotazníky bude zjišťováno, zda by splnily alespoň některé zadané kritérium.

Dotazníky A, které byly předloženy rodičům žáků prvních tříd běžných základních škol v okrese Pelhřimov, obsahovaly čtrnáct otázek, z toho dvě identifikační a jednu doplňující. Ze zbývajících otázek bylo osm otázek uzavřených, tři otázky otevřené. Celkem bylo rozdáno 303 dotazníků mezi rodiče žáků prvních tříd, z kterých se vrátilo 221 dotazníků. Návratnost tedy byla 72,9 %

Dotazník B určený pro učitele byl předložen pedagogům při osobním setkání. Dotazník obsahoval jedenáct otázek, z nichž pět bylo uzavřených, šest otevřených. Ke každé otázce mohli pedagogové napsat svůj komentář či slovní doplnění. Celkem bylo rozdáno jedenáct dotazníků, z nichž se vrátilo jedenáct kusů.

Okres Pelhřimov byl pro realizaci tohoto výzkumného šetření zvolen kvůli blízkému vztahu autorky k tomuto místu a jejím kontaktům v této oblasti. Okres Pelhřimov se nachází v západní části Českomoravské vrchoviny. Okres Pelhřimov leží v západní části kraje Vysočina, a kromě okresů Havlíčkův Brod a Jihlava ze svého kraje sousedí ještě s okresy Jindřichův Hradec a Tábor z kraje Jihočeského a okresem Benešov ze Středočeského kraje. Celé toto území má výrazně podhorský ráz. Je pro něj charakteristická bohatá členitost terénu. Na území okresu pramení řeka Želivka, která poskytuje pitnou vodu pro značnou část Prahy i okresu Pelhřimov.⁴⁶

⁴⁵Adresáře školských institucí, MŠMT ČR. MŠMT ČR [online]. Copyright ©2013

⁴⁶Charakteristika okresu Pelhřimov | ČSÚ v Jihlavě. Český statistický úřad | ČSÚ [online].

7.3 Analýza získaných údajů

Analýza je: „Vědecká metoda založená na rozložení celku na elementární části. Cílem analýzy je identifikovat podstatné a nutné vlastnosti elementárních částí celku, poznat jejich podstatu a zákonitosti.“⁴⁷

Údaje získané v rámci tohoto výzkumného šetření byly podrobeny analýze a následně zpracovány do přehledných tabulek a grafů.

Analýza získaných údajů z dotazníků A určených pro rodiče žáků prvních tříd

Do výzkumného šetření se zapojilo celkem 221 respondentů z řad rodičů žáků prvních tříd vybraných základních škol v okrese Pelhřimov. Těchto 221 respondentů pocházelo ze šesti škol, které se nacházejí v okrese Pelhřimov.

V rámci zpracování výsledků dotazníkového šetření určeného pro rodiče žáků prvních tříd byly získány tyto informace:

1. otázka: Prosím, zaškrtněte pohlaví Vašeho dítěte

<i>Odpověď</i>	Chlapci	Dívky	Vyjádření v %
<i>Škola A</i>	17	19	16,2 %
<i>Škola B</i>	18	20	17,1 %
<i>Škola C</i>	19	26	20,3 %
<i>Škola D</i>	20	21	18,4 %
<i>Škola E</i>	22	23	20,3 %
<i>Škola F</i>	10	6	7,7 %
<i>Celkem</i>	106	115	100 %

Tabulka 1

(Zdroj: vlastní výzkumné šetření, 2019)

⁴⁷analýza - ABZ.cz: slovník cizích slov. ABZ.cz: slovník cizích slov - on-line hledání [online].

První z otázek byla otázka identifikační, kdy bylo zjišťováno genderové rozložení mezi žáky v prvních třídách základních škol v okrese Pelhřimov. Z dotazníků vyplynulo, že rodičů chlapců je 106 a rodičů dívek 115. Nejvíce rodičů se šetření zúčastnilo v rámci školy E a školy C. Dohromady se dotazníkového šetření zúčastnilo 221 rodičů žáků prvních tříd (viz. tabulka 1).

2. otázka: Věk mého dítěte je:

<i>Odpověď</i>	6 let	7 let	8 let
<i>Škola A</i>	8	27	1
<i>Škola B</i>	9	26	3
<i>Škola C</i>	11	33	1
<i>Škola D</i>	7	31	3
<i>Škola E</i>	11	27	6
<i>Škola F</i>	1	14	2
<i>Celkem</i>	47	158	16

Tabulka 2

(Zdroj: vlastní výzkumné šetření, 2019)

Druhá z identifikačních otázek, která se zabývá otázkou věkového rozvrstvení žáků v běžných prvních třídách. Z dotazníků vyplývá, že největší zastoupení mezi žáky mají žáci sedmiletí, dále šestiletí a nejméně je žáků osmiletých. Věková skladba byla z velké části ovlivněna tím, že dotazníky byly respondentům rozdány v průběhu března až dubna, kdy se věk dětí již mohl změnit od věku, v kterém nastupovaly do základních škol.

3. otázka: Cítíte se ve škole vítáni?

<i>Odpověď</i>	ANO	NE	VLASTNÍ ODPOVĚĎ
<i>Škola A</i>	34	0	2
<i>Škola B</i>	36	1	1
<i>Škola C</i>	44	0	1
<i>Škola D</i>	40	1	0
<i>Škola E</i>	44	1	0
<i>Škola F</i>	17	0	0
<i>Celkem</i>	215	2	4

Tabulka 3

(Zdroj: vlastní výzkumné šetření, 2019)

Třetí z otázek se zabývala pocitem rodičů, respondentů, z přístupu školy k nim samým. Z dotazníku vyplynulo, že většina respondentů se cítí ve škole svého dítěte vítána. Tímto aspektem by všechny uvedené školy splňovaly jedno z kritérií značky Rodiče vítáni, kdy je nutné, aby se rodiče mohli dostat do škol dle svých potřeb a cítili se přitom komfortně. Čtyři z respondentů uvedli vlastní odpověď na výše uvedenou otázku. Jednotlivé odpovědi níže:

- Podle nálady paní učitelky
- Nevím, škola nikdy nic nekomentovala
- Nevím, spíše ne
- Jak kdy

Odpovědi se dají shrnout jako nevymezené, rodiče v rámci prvního ročníku svého dítěte nenavázali příliš úzký vztah se školou.

4. otázka: Jak často jste v kontaktu s třídním učitelem svého dítěte?

Otevřená otázka pro všechny rodiče.

<i>Odpořed'</i>	Třídni schůzky	4x ročně	2x ročně	Dle potřeby	Denně	1x měsíčně	Často	Málo
<i>Škola A</i>	4	2	6	13	1	3	4	3
<i>Škola B</i>	7	7	1	14	0	5	1	3
<i>Škola C</i>	2	3	6	15	7	5	3	4
<i>Škola D</i>	1	4	1	20	1	5	6	3
<i>Škola E</i>	8	7	0	14	3	7	1	5
<i>Škola F</i>	2	2	0	5	3	3	1	1
<i>Celkem</i>	24	25	14	81	15	28	16	19

Tabulka 4

(Zdroj: vlastní výzkumné šetření, 2019)

Z anketní otázky vyplynulo, že nejčastěji, v tomto konkrétním případě 81x, rodiče volí kontakt s pedagogem dle potřeby, nedávají tomu žádné pevné mantinely, data. Tato odpověď je nejvíce zastoupena kvůli možnosti individuálního kontaktu s pedagogem, rychlosti a efektivnosti. Zároveň ale vyžaduje od pedagoga neustálou bdělost a schopnost být k dispozici rodičům svých žáků. Další častou odpovědí byl kontakt 1x měsíčně, či 4x ročně. Odpovědi 4x ročně a třídní schůzky se stírají, nejspíše se jedná o stejnou akci pořádanou pedagogem pro rodiče. Třídní schůzky se obvykle konají 4x do roka, vždy ve čtvrtletí.

5. otázka: Jakou formou jste nejčastěji informováni o práci, výkonech a chování Vašeho dítěte?

<i>Odpověď</i>	Webová aplikace	Třídní schůzky	Osobní setkání	Žákovská knížka	Úkolníček	Známky	Písemná spolupráce
<i>Škola A</i>	0	3	10	18	3	4	4
<i>Škola B</i>	0	10	8	16	3	0	12
<i>Škola C</i>	16	2	16	4	1	1	8
<i>Škola D</i>	18	2	6	2	0	0	20
<i>Škola E</i>	12	8	11	14	2	3	17
<i>Škola F</i>	0	3	7	4	0	9	8
<i>Celkem</i>	46	28	58	58	9	17	69

Tabulka 5

(Zdroj: vlastní výzkumné šetření, 2019)

Tato otázka byla otevřená, rodiče mohli vypsát více variant, jakými jsou informováni.

Jak je z výsledku patrné, nejvíce informací rodiče získávají z písemné komunikace s učitelem, v rámci e-mailu, či ručně psaných vzkazů. Další velmi často volenou metodou vzájemné komunikace je informování rodičů skrze žákovské knížky dětí či při osobním kontaktu s pedagogem.

6. otázka: Je Vám nabízena možnost podívat se na práci dítěte přímo ve výuce?

<i>Odpověď</i>	ANO	NE	VLASTNÍ ODPOVĚĎ
<i>Škola A</i>	1	34	1
<i>Škola B</i>	9	26	3
<i>Škola C</i>	13	24	8
<i>Škola D</i>	33	3	5
<i>Škola E</i>	25	16	4
<i>Škola F</i>	7	7	3
<i>Celkem</i>	88	110	24

Tabulka 6

(Zdroj: vlastní výzkumné šetření, 2019)

Možnost podívat se na své dítě přímo ve výuce získalo 88 respondentů, což je 39,8 % všech zúčastněných. 110 respondentům nikdy nebyla tato možnost nabídnuta. Pouze 24 respondentů zvolilo jako odpověď možnost vlastní, kde se nejčastěji opakovaly odpovědi, viz níže:

- není potřeba se na dítě ve škole dívat
- nevidím v tom smysl
- myslím, že bych své dítě v hodině rozptyloval, chovalo by se jinak než běžně
- Nejsem si toho vědom
- V rámci Dne otevřených dveří
- Měli jsme ukázkovou hodinu
- Má představa by byla tak 1x za 3 měsíce být celý den ve škole s dítětem

Většina respondentů, kteří zvolili vlastní odpověď, pochybuje nad smyslem návštěvy dítěte v hodině, má obavy z toho, že dítě bude jejich přítomností nervózní, roztržitě. Dalšími komentáři bylo, že do hodin se rodiče dostanou pouze při Dnech otevřených dveří či při vybraných ukázkových hodinách. Toto volitelné kritérium, dle značky Rodiče vítáni, by splňovaly pouze školy D, E a F.

7. otázka: Pokud jste na otázku 6 odpověděli ANO, využili jste někdy tuto nabídku?

Uzavřená otázka, která navazuje na otázku č. 6. Z předchozí otázky vyplynulo, že nabídku účastnit se výuky dostalo 88 respondentů ve všech školách. Tito respondenti odpovídali na tuto otázku.

<i>Odpověď</i>	ANO	NE
<i>Škola A</i>	0	1
<i>Škola B</i>	3	6
<i>Škola C</i>	5	8
<i>Škola D</i>	15	18
<i>Škola E</i>	6	19
<i>Škola F</i>	2	5
<i>Celkem</i>	31	57

Tabulka 7

(Zdroj: vlastní výzkumné šetření, 2019)

Z dotazníků vyplývá, že pouze 31 respondentů (27,3 %) se zúčastnilo nějaké hodiny, kterou jim pedagog jejich dítěte nabídl. Většina respondentů této nabídky nevyužila. Rodiče příliš nevyužívají kritérium značky Rodiče vítáni, které jim škola nabízí.

8. otázka: Dostalo Vaše dítě úkol, který vyžadoval Vaši spolupráci se školou?

<i>Odpověď</i>	ANO	NE
<i>Škola A</i>	13	23
<i>Škola B</i>	3	35
<i>Škola C</i>	8	37
<i>Škola D</i>	5	36
<i>Škola E</i>	5	40
<i>Škola F</i>	3	14
<i>Celkem</i>	37	185

Tabulka 8

(Zdroj: vlastní výzkumné šetření, 2019)

Většina respondentů uvádí, že dosud nedostali žádný úkol, který by vyžadoval jejich přímou spolupráci se školou. Tato spolupráce může spočívat ve společném tvoření, přípravách úkolů navíc, vymýšlení dílen pro třídu atd. 37 respondentů uvedlo, že jsou si vědomi úkolu, který měl tuto spolupráci navázat.

9. otázka: Pokud jste na otázku 8 odpověděli ANO, myslíte si, že jsou tyto úkoly pro dítě a pro Vás přínosné? Doplňte prosím v čem.

Otevřená otázka, která navazuje na otázku č. 8. Z předchozí otázky vyplynulo, že společný úkol řešilo 37 respondentů se svými dětmi. Tito respondenti odpovídali na tuto otázku, popisovali přínos této aktivity pro ně samé.

<i>Odpověď</i>	ANO	NE
<i>Škola A</i>	8	5
<i>Škola B</i>	2	1
<i>Škola C</i>	7	1
<i>Škola D</i>	3	2
<i>Škola E</i>	5	0
<i>Škola F</i>	3	0
<i>Celkem</i>	28	9

Tabulka 9

(Zdroj: vlastní výzkumné šetření, 2019)

Většina respondentů uvádí, že společné úkoly s dětmi jsou pro ně přínosné. Jako nejčastější přínosy uvádí:

- Čas strávený s dítětem
- Poučení se
- Zábava
- Utužení vztahů se školou
- Společná komunikace mezi rodičem a školou
- Zodpovědnost za úkoly
- Seznámení se s novou látkou pro rodiče
- Dítě se učí samo myslet
- Upevnění kladných vztahů
- Společné tvoření
- Inspirace k výuce
- Podpora fungování vztahů mezi rodiči a školou
- Tvorba dobrovolné aktivity

9 respondentů nevnímá tyto aktivity jako přínosné, přinášející něco nového, zajímavého.

10. otázka: Informuje Vás pedagog o probíraném učivu, o plánech na nadcházející období?

<i>Odpověď</i>	ANO	NE
<i>Škola A</i>	10	26
<i>Škola B</i>	34	4
<i>Škola C</i>	32	13
<i>Škola D</i>	38	3
<i>Škola E</i>	33	11
<i>Škola F</i>	7	10
Celkem	154	67

Tabulka 10

(Zdroj: vlastní výzkumné šetření, 2019)

Z dotazníku vyplývá, že 154 respondentů získává informace o probíraném učivu, o plánech na nadcházející období od učitele dítěte. Zbývajících 67 respondentů tyto informace

nezískává. Informace učitelé předávají formou e-mailu, týdenních plánů, zápisů do třídní knihy. Toto kritérium, dle značky Rodiče vítání, by splňovaly školy B, C, D, E a F. Pouze u školy A uvedlo více respondentů, že informace nezískává.

11. otázka: Spolupráce rodiče a školy má smysl.

Tvrzení, které měli respondenti potvrdit, či vyvrátit.

<i>Odpověď</i>	Zcela souhlasím	Spíše souhlasím	Spíše nesouhlasím	Zcela nesouhlasím
<i>Škola A</i>	21	15	0	0
<i>Škola B</i>	25	13	0	0
<i>Škola C</i>	29	14	2	0
<i>Škola D</i>	29	11	1	0
<i>Škola E</i>	30	15	0	0
<i>Škola F</i>	13	4	0	0
<i>Celkem</i>	147	72	3	0

Tabulka 11

(Zdroj: vlastní výzkumné šetření, 2019)

147 respondentů uvedlo, že zcela souhlasí s tvrzením, že spolupráce rodičů a školy má velký smysl. 72 respondentů s tímto tvrzením souhlasí částečně. Pouze 3 respondenti uvedli, že ve spolupráci nevidí přílišný význam. Na všech školách více respondentů souhlasilo či spíše souhlasilo, než nesouhlasilo. Toto kritérium splňuje požadavky značky Rodiče vítání.

12. otázka: Jaká forma spolupráce Vám osobně nejvíce vyhovuje?

<i>Odpověď</i>	Třídní schůzky	Individuální konzultace	Zápisy do třídní knihy	Zápis do žákovské knihy	Jiné
<i>Škola A</i>	8	23	0	5	0
<i>Škola B</i>	10	22	0	6	0
<i>Škola C</i>	14	19	2	8	0
<i>Škola D</i>	15	18	2	5	1
<i>Škola E</i>	8	30	0	7	0
<i>Škola F</i>	5	9	1	2	0
<i>Celkem</i>	60	121	5	33	1

Tabulka 12

(Zdroj: vlastní výzkumné šetření, 2019)

Jako nejvíce vítanou formu spolupráce respondenti uvádí možnost individuálních konzultací, a to ve 121 případech, dále preferují třídní schůzky a zápisy do žákovské knížky. Jeden z respondentů vybral variantu Jiné, kde uvedl, že by zvolil kombinaci všech uvedených možností. Rodiče se při aktivitách škol setkávají s více možnostmi, kterými získávají informace.

13. otázka: Vnímáte učitele svého dítěte jako Vaše rovnocenné partnery?

<i>Odpoověď</i>	ANO	NE	VLASTNÍ ODPOVĚĎ
<i>Škola A</i>	27	7	2
<i>Škola B</i>	29	5	4
<i>Škola C</i>	32	9	4
<i>Škola D</i>	31	7	3
<i>Škola E</i>	36	9	0
<i>Škola F</i>	11	3	3
Celkem	166	40	16

Tabulka 13

(Zdroj: vlastní výzkumné šetření, 2019)

Většina respondentů vnímá učitele jako své rovnocenné partnery, 40 respondentů učitele jako partnera nevnímá. 16 respondentů zvolilo jako možnost vlastní odpověď, kde se nejčastěji vyskytují odpovědi:

- Učitel by měl být vždy autorita, jak pro dítě, tak i pro rodiče.
- Spíše jako vyšší autoritu.
- Každý způsob spolupráce má své výhody i nevýhody. Máme i telefonní kontakt na třídní učitelku, který při potřebě okamžitého řešení můžeme využít.
- Učitelka je autorita, i když je vstřícná, hodná, milá.
- Je to člověk, který mé dítě vzdělává, tím je nadřazenější a měl by mít úctu.
- V oblasti školních záležitostí ji beru jako většího odborníka, řídím se podle jejích rad a připomínek. Pedagog je vyšší autorita, než abych se s ním cítila na stejné úrovni.
- Učitel je pro mě autoritou a k tomu vedu i své děti.
- Rovnocenného partnera ne, spíš jako rádce.
- Učitel by měl být pro rodiče především autorita, která se musí respektovat!
- Plná důvěra v učitele, nutnost spolupráce a dodržování zadaných úkolů.

- Zcela důležitá a nutná je spolupráce obou stran.
- Tato škola, učitelé se aktivně podílí na mimoškolních aktivitách pro děti, zároveň je zde rodinný přístup v rámci řešení problémů.
- Uvítala bych více mužů učitelů, jejich přístup je pro děti přínosný.

Většina těchto respondentů uvádí, že vnímají pedagoga jako vyšší autoritu a k tomuto respektu k učiteli se snaží vést i své děti. Zároveň uvádí, že si od pedagoga nechají rádi poradit, využívají jeho zkušeností.

Kritérium značky Rodiče vítáni bylo naplněno v rámci všech oslovených škol.

14. otázka: Pokud máte nějaké připomínky či další návrhy, budu ráda, když se zde vyjádříte:

V rámci této otázky respondenti psali své připomínky, návrhy, které by rádi uvítali ve svých školách, cítí potřebu něco změnit.

Nejčastěji respondenti uváděli že:

- Ráda bych viděla syna v akci.
- Nemám moc času být u PC, a tak se mi nelíbí el. žákovská knížka, mám pocit, že jsem ztratila osobní kontakt se školou.
- Rodiče by měli s učiteli spolupracovat, ale v mnoha případech tomu tak není. Učitelé naopak nemají zájem o větší spolupráci.
- Domácí úkol by nemusel být každý den, děti to příliš nebaví a pak se netěší do školy.
- Spolupráce školy a rodičů je důležitá, aby rodiče věděli, v čem dětem pomoci, a škola, aby znala poměry rodičů.
- Některé učební postupy se mi nelíbí, dřívější metody byly lepší. Nelíbí se mi forma el. žákovské knížky.
- Pro 1. třídy by bylo potřeba mít pomocné pedagogy v každé třídě.

Typy pro zlepšení spolupráce jsou přínosné, je důležité vědět, co rodiče preferují, jaké oblasti jim nepříjdou naplno vykryté. Někteří rodiče psali o domácích přípravách, že žáky velmi zatěžují. V tomto případě by bylo potřeba s rodiči promluvit a domluvit se na intenzitě příprav, domácích úkolů a to tak, aby rodiče i pedagog vnímali úkoly jako přínosné pro žáky. Rodiče dále zmiňují potřebnost asistentů ve třídách, možnost individuální dopomoci žákům, především na začátku jejich vzdělávání.

Analýza získaných údajů z dotazníků B určených pro pedagogy žáků prvních tříd

Dotazník B, určený pro pedagogy, vyplnilo 11 pedagogů pracujících v prvních třídách běžných základních škol. Vždy se jednalo o ženy. Dotazníků bylo rozdáno 11, zpět se vrátilo všech 11 kusů. Dotazník obsahuje 11 otázek, z nichž je šest otázek otevřených a pět uzavřených. U každé z otázek byl prostor pro individuální doplnění informací.

1. otázka: Je Vaše spolupráce učitel – rodič na dobré úrovni?

ODPOVĚĎ	POČET	VYJÁDŘENÍ V %
ZCELA SOUHLASÍ	4	36,4 %
SPÍŠE SOUHLASÍ	7	63,6 %
SPÍŠE NESOUHLASÍ	0	0 %
ZCELA NESOUHLASÍ	0	0 %

Tabulka 14

(Zdroj: vlastní výzkumné šetření, 2019)

Otázka evidující spolupráci pedagogů a rodičů. 7 respondentů, tedy 63,6 % zúčastněných, spíše souhlasí s tím, že je spolupráce na dobré úrovni. Za tuto odpověď nejspíše může to, že si respondenti nechali odpověď „zcela souhlasí“ pro výjimečné případy rodičů, s kterými dobré vztahy nemají. 4 respondenti uvedli, že s rodiči mají pouze dobré vztahy.

2. otázka: Spolupracují s Vámi rodiče všech žáků, i těch „problémových“?

ODPOVĚĎ	POČET	VYJÁDŘENÍ V %
ZCELA SOUHLASÍ	2	18,2 %
SPÍŠE SOUHLASÍ	7	63,6 %
SPÍŠE NESOUHLASÍ	2	18,2 %
ZCELA NESOUHLASÍ	0	0 %

Tabulka 15

(Zdroj: vlastní výzkumné šetření, 2019)

Respondenti uvedli, že většina rodičů spolupracuje se školou, to v 7 případech. 2 respondenti uvedli, že spíše nesouhlasí, tedy že spolupráce s rodiči žáků s určitými problémy je obtížná.

3. otázka: O jakou oblast ohledně dětí se nejvíce zajímají rodiče?

V rámci této otázky každý z respondentů uváděl, o jaké oblasti se nejvíce zajímají rodiče žáků.

ODPOVĚĚ

1. RESPONDENT	Klasifikace
2. RESPONDENT	Prospěch, chování
3. RESPONDENT	Prospěch, chování, vztahy ve třídě
4. RESPONDENT	Prospěch, vztahy mezi dětmi, chování
5. RESPONDENT	Chování, prospěch
6. RESPONDENT	Prospěch, chování
7. RESPONDENT	Prospěch, chování
8. RESPONDENT	Výkon, vztahy ve třídě
9. RESPONDENT	Prospěch, chování
10. RESPONDENT	Prospěch, chování
11. RESPONDENT	Prospěch, chování

Tabulka 16

(Zdroj: vlastní výzkumné šetření, 2019)

Většina respondentů uvádí, že se rodiče žáků nejvíce zajímají o prospěch a chování svých dětí, dále o sociální vztahy ve třídě a výkony dětí.

4. otázka: Jaká je účast rodičů na rodičovských schůzkách?

ODPOVĚĎ

1. RESPONDENT	Téměř 100 %
2. RESPONDENT	Všichni chodí
3. RESPONDENT	Téměř 100 %, ev. se informují mimo schůzku telefonicky
4. RESPONDENT	Mají zájem, 100 %
5. RESPONDENT	Téměř 100 %
6. RESPONDENT	Téměř všichni se účastní
7. RESPONDENT	90 % - 100 %
8. RESPONDENT	99 %
9. RESPONDENT	90 %- 100 %
10. RESPONDENT	většinová
11. RESPONDENT	100 %

Tabulka 17

(Zdroj: vlastní výzkumné šetření, 2019)

Respondenti uvedli, že účast rodičů na třídních schůzkách je vysoká, většinou v rozmezí 90 % - 100 %. V rámci prvních tříd je vysoká aktivita rodičů očekávatelná, bylo by zajímavé tuto odpověď zjistiť i ve vyšších ročníkách.

5. otázka: Převažuje zájem rodičů o individuální konzultace než o třídní schůzky?

ODPOVĚĎ	POČET	VYJÁDŘENÍ V %
ZCELA SOUHLASÍ	0	0 %
SPÍŠE SOUHLASÍ	9	81,8 %
SPÍŠE NESOUHLASÍ	2	18,2 %
ZCELA NESOUHLASÍ	0	0 %

Tabulka 18

(Zdroj: vlastní výzkumné šetření, 2019)

Devět respondentů uvedlo, že rodiče preferují individuální konzultace nad třídními schůzkami, více jich využívají. Pouze dva respondenti uvedli tvrzení spíše nesouhlasí, rodiče tedy individuální konzultace nevyhledávají více než třídní schůzky.

6. otázka: Jakou formu spolupráce rodiče preferují?

ODPOVĚĎ

1. RESPONDENT	Individuálně
2. RESPONDENT	Osobní setkání
3. RESPONDENT	Telefonicky
4. RESPONDENT	Skrze žákovskou knížku
5. RESPONDENT	Třídní schůzky, e-žákovská knížka, Edookit
6. RESPONDENT	Osobní setkání
7. RESPONDENT	SMS, telefonický hovor, email
8. RESPONDENT	Konzultace, třídní schůzky
9. RESPONDENT	Třídní schůzky, konzultace
10. RESPONDENT	e-mail
11. RESPONDENT	Osobní setkání

Tabulka 19

(Zdroj: vlastní výzkumné šetření, 2019)

Nejčastěji uváděnou formou spolupráce mezi rodiči a pedagogy je osobní setkání, individuální konzultace, dále pak kontakt skrze žákovskou knížku či e-mail. Využívanou formou získávání informací je aplikace, do které mohou rodiče i pedagogové zapisovat informace.

7. otázka: Informují Vás rodiče o jejich dětech, o rodinné situaci žáka?

ODPOVĚĎ	POČET	VYJÁDŘENÍ V %
ANO	6	54,5 %
NE	3	27,3 %
VLASTNÍ ODPOVĚĎ	2	18,2 %

Tabulka 20

(Zdroj: vlastní výzkumné šetření, 2019)

54,5 % respondentů uvedlo, že dostávají relevantní informace od rodičů svých žáků. Tyto informace jsou přínosné pro možnost individuálního přístupu k žákovi, k vytvoření podnětného a přínosného prostředí pro každé z dětí ve třídě. Dva respondenti zvolili možnost, kdy uvedli vlastní odpověď. Tyto odpovědi zahrnují:

- Někdo více, někdo méně
- Jak u kterých rodičů

8. otázka: Rodiče se aktivně podílí na přípravě žáka do školy (domácí úkol, přípravy, projekty, pomůcky atd.), prosím o stručné popsání.

ODPOVĚĎ	POČET	VYJÁDŘENÍ V %
ZCELA SOUHLASÍ	3	27,3 %
SPÍŠE SOUHLASÍ	5	45,4 %
SPÍŠE NESOUHLASÍ	3	27,3 %
ZCELA NESOUHLASÍ	0	0 %

Tabulka 21

(Zdroj: vlastní výzkumné šetření, 2019)

V rámci této otázky uvedlo pět respondentů, že se rodiče aktivně podílí při přípravě žáka na vyučování. Tři respondenti uvedli, že toto tvrzení spíše nesouhlasí. Dále všichni oslovení respondenti psali komentář k aktivní přípravě svých žáků.

Odpovědi:

- Najdou se rodiče, kteří nemají zájem o přípravy dítěte.
- Domácí úkoly – ano, přípravy - téměř ano, někdy nutné upozornění na pravidelné procvičování.
- Je dobré, když má rodič přehled, co se dítě zrovna učí, ale aktivita rodičů nesmí přesahovat aktivitu žáků. Žáci jsou pak nesamostatní.
- Podle konkrétních rodin
- Zapomínání domácích úkolů, pomůcek
- Někteří rodiče nemohou děti prý přinutit, později to vzdávají.
- Často nejsou děti připraveny, nepřinesou pomůcky, domácí úkol.
- Děti nejsou často připravené, nemají v pořádku pomůcky.

9. otázka: Jako učitel dostatečně informujete rodiče žáků o jejich prospěchu a chování? Prosím, doplňte, jakou formou.

ODPOVĚĎ	POČET	VYJÁDŘENÍ V %
ZCELA SOUHLASÍ	11	100 %
SPÍŠE SOUHLASÍ	0	0 %
SPÍŠE NESOUHLASÍ	0	0 %
ZCELA NESOUHLASÍ	0	0 %

Tabulka 22

(Zdroj: vlastní výzkumné šetření, 2019)

Všichni oslovení respondenti dostatečně informují rodiče svých žáků o chování, prospěchu jejich dětí. Respondenti dále uváděli, jakou formou tato komunikace probíhá.

Formy:

- Žákovská knížka, e-mail, konzultace
- Elektronická žákovská knížka, konzultace
- Aplikace Edookit, sms, telefon
- Pravidelně zapisují dětem známky do žákovské knížky, každý týden hodnotím chování žáků – pěkné chování – razítko, jinak zápisy do žákovské knížky, sešity domů, kontakt na telefon, Edookit, konzultace.
- Žákovská knížka, sešity domů, e-mail, Edookit, konzultace
- Rozhovor, e-mail
- Prospěch – zápisník žáka, chování – osobně, e-mail
- Osobní jednání, žákovská knížka

10. Rodiče a učitelé mají při vzájemném kontaktu pocit rovnosti, partnerství.

ODPOVĚĎ	POČET	VYJÁDRĚNÍ V %
ZCELA SOUHLASÍ	2	18,2 %
SPÍŠE SOUHLASÍ	9	81,8 %
SPÍŠE NESOUHLASÍ	0	0 %
ZCELA NESOUHLASÍ	0	0 %

Tabulka 23

(Zdroj: vlastní výzkumné šetření, 2019)

V rámci této otázky pedagogové uvádí, že si myslí, že mají partnerský vztah s rodiči svých žáků. Tato otázka se potvrdila i v rámci dotazníku A určeného pro rodiče. Kritérium značky Rodiče vítáni by bylo naplněno. Toto zjištění je důležité pro následnou spolupráci a možnosti efektivní komunikace.

11. otázka: V jak častém kontaktu jste s rodiči svých žáků? Jakou formu komunikace nejčastěji využíváte?

ODPOVĚĎ

1. RESPONDENT	Dle potřeby, upřednostňuji individuální konzultace
2. RESPONDENT	Osob. telefon, setkání
3. RESPONDENT	Denně, individuální rozhovory, tel. hovor
4. RESPONDENT	Dle domluvy, s každým alespoň jednou týdně, individuální setkání
5. RESPONDENT	Edookit, snažím se každý den
6. RESPONDENT	e-mail, každý týden souhrn
7. RESPONDENT	Každý týden skrze žákovskou knížku, týdenní plány, elektronicky denně
8. RESPONDENT	Denně, program Edookit
9. RESPONDENT	Každý týden žákovská knížka, týdenní plány, elektronicky dle potřeby
10. RESPONDENT	e-mail, 4x ročně konzultace, tř. schůzky
11. RESPONDENT	Dle potřeby – většinu rodičů potkávám denně, osobní setkání, e-mail

Tabulka 24

(Zdroj: vlastní výzkumné šetření, 2019)

Škála odpovědí u této otázky je relativně široká. Nejčastěji se opakují odpovědi jednou týdně, každý den, skrze webové aplikace a e-mail denně. Pravidelný kontakt s rodiči je důležitou součástí práce učitele, budování vztahů s rodiči je dlouhodobý proces, který je třeba pravidelně podporovat a je důležité ho začít budovat co nejdříve, ideálně v prvních třídách.

7.4 Závěry výzkumného šetření a návrhy pro praxi

Výzkumná část byla sestavena na základech analýzy odpovědí z navrácených dotazníků. Z výzkumného šetření je patrné, že se většina rodičů zajímá o spolupráci se školou svého dítěte, chce ji prohlubovat, přikládá jí důležitost. Na této spolupráci pracují i učitelé základních škol, kteří odpovídali, že určité procento rodičů se neúčastní komunikace se školou, je nepříliš nápomocno při vzdělávání jejich dětí.

Vzhledem k tomu, že v okrese Pelhřimov není žádná vysoká škola zaměřená na pedagogiku, jež by poskytovala vzdělání novým pedagogům, odborníkům, kteří by v tomto okrese mohli pracovat a zvyšovat odbornou úroveň vzájemné spolupráce mezi rodičem a školou, je v tomto okrese patrný nedostatek možností pro vytvoření větší míry spolupráce, naplnění všech jejích faktorů a celého potenciálu. U rodičů, kteří by chtěli zvyšovat spolupráci se školou, je zase patrné, že neví, na koho se obrátit, jakým způsobem mohou tuto spolupráci realizovat, spoléhají proto na aktivity škol, které navštěvují jejich děti.

Ověření výzkumných předpokladů:

Výzkumný předpoklad P1- „Většina (více jak 75 %) oslovených rodičů je spokojena s mírou spolupráce se základní školou svého dítěte “ se potvrdil. 66,5 % oslovených respondentů z řad rodičů je spokojeno se spoluprací absolutně, 32,5 % respondentů je spíše spokojeno. Dlouhodobá spolupráce s pedagogem a školou vytváří pro žáka dostatečně podnětné prostředí, možnost řešit problémy dříve, než se rozrostou. Z dotazníků vyplývá, že se rodiče aktivně zajímají o školní výsledky svých dětí, jejich chování a sociální vztahy ve třídě. K ověření předpokladu byl využit dotazník A s otázkou číslo 11 a dotazník B s otázkou 2 a 3.

Výzkumný předpoklad P2- „Více než 60 % respondentů z řad rodičů se aktivně zapojuje do chodu třídy, do vyučování svého dítěte“ se nepotvrdil. 49,7 % oslovených respondentů uvádí, že nikdy nedostali nabídku podívat se na vyučování svého dítěte, tohoto vyučování se zúčastnit. Pouze 39,8 % respondentů tuto nabídku získalo, z nich ji využilo pouze 14 %. Předpoklad byl vyvrácen zejména otázkami z dotazníku B a dotazníku A. Konkrétně se jednalo o otázky 6, 7 v dotazníku A a otázku 8 z dotazníku B,

kde respondenti slovně popisovali činnost rodičů při přípravě žáka na vyučování. Přestože většina respondentů uvedla, že si myslí, že spolupráce se školou je důležitá, pouze 31 respondentů z 221 navštívilo vyučování svého dítěte. (viz dotazník A, tabulka 7). Toto zajímavé zjištění by bylo dobré v dalším šetření prozkoumat, zjistit, proč tato situace nastala.

Výzkumný předpoklad P3- „Více než 80 % oslovených pedagogů vnímá komunikaci s rodiči jako dostatečnou, vnímá rodiče svých žáků jako partnery“. Předpoklad se potvrdil. Všichni respondenti mají při kontaktu s rodiči svých žáků pocit partnerství, rovnosti. K ověření výzkumného předpokladu byly využity dotazníky B a A. V případě dotazníku B šlo především o otázku 10 a v případě dotazníku A se pak jednalo o otázku 13.

Doporučení pro praxi:

Z výsledků výzkumného šetření vyplývají doporučení pro pedagogickou praxi. Mezi tato doporučení lze řadit zvyšování informovanosti pedagogů o problematice komunikace s rodiči, dále možnost rozšíření studia o předmět připravující pedagogy na pedagogickou komunikaci s rodiči a budování sociálních vztahů. Dále pořádáním vzdělávacích odpolední určených pro rodiče, kde se budou probírat metody vzdělávání ve školách jejich dítěte, proběhne vysvětlování využitých strategií. Za vhodné lze také považovat zvyšování informovanosti u rodičů žáků prvního stupně, o vhodnosti spolupráce se školou a vzájemné podpoře formou nabídky seminářů určených pro rodiče a pedagogy, informačních nástěnek umístěných v budovách základních škol a na veřejných místech. Dalším doporučením by byla možnost zapojení a větší působení speciálních pedagogů na půdách základních škol v rámci jejich interakce s pedagogy i rodiči a žáky. Lze taktéž doporučit na školách nabídnout možnost pravidelně pořádat akce organizované rodiči, ať už vzdělávací workshopy pro pedagogy a žáky, dále besedy vedené rodiči. Vhodným vodítkem ke spolupráci mezi rodiči a školou jsou volitelná kritéria značky Rodiče vítáni. V rámci značky Rodiče vítáni školy dle dotazníkového šetření splnily několik kritérií pro získání certifikace a možnost zařazení na webové stránky této značky, do mapy škol, které dodržují kritéria pro dobrou spolupráci s rodiči svých žáků. Nejvíce škol splnilo kritérium, které seznamuje rodiče s plány na nadcházející období, dále kritérium, jež zaručuje partnerský přístup k rodičům, či kritérium v rámci kterého je rodičům nabízena možnost zapojení se do vyučování svého dítěte. Na druhou stranu rodiče toto kritérium nepřilíš využívali. Další kritéria nebyla naplněna dostatečně. Podpořením těchto kritérií na vybraných školách by se zvýšila účinnost spolupráce mezi školou a rodiči, otevřel by se prostor pro vzájemnou komunikaci a vzájemné poznání.

8 ZÁVĚR

Předložená diplomová práce se zabývala spoluprací školy a rodiče na základních školách běžného vzdělávacího proudu v okrese Pelhřimov.

Teoretická část byla rozdělena na šest kapitol. Úvodní kapitola představila diplomovou práci, její směřování i provedení. Druhá kapitola se věnovala postavě žáka a učitele, jejich vymezením, žákem při zahájení školní docházky. Další podkapitola byla věnována kompetencím učitele vzhledem ke spolupráci s rodiči, při práci s žáky, kteří nastupují do prvních tříd základních škol.

Třetí kapitola teoretické části zkoumala spolupráci rodiny a školy. V jedné z podkapitol se rozebírala rodina, v další základní vzdělávání v České republice. Čtvrtá kapitola se zaměřila na formy spolupráce školy a rodiny v současných podmínkách, v podkapitole významem klima a sociální atmosféry v prostředí školy. Pátá kapitola se věnovala komunikaci, jejímu vymezení, uvedením komunikačních forem a objasněním principu efektivní komunikace. Poslední kapitola teoretické části, kapitola o současných modelech spolupráce a komunikace ve vzdělávacích systémech, představila vzdělávací program Začít spolu a značku Rodiče vítáni. Dále došlo k porovnání těchto dvou modelů. V úplném závěru teoretické části je shrnutí celé této oblasti.

Výzkumná část řešila analýzu dotazníkového šetření mezi rodiči žáků prvních tříd základních škol běžného vzdělávacího proudu v okrese Pelhřimov, dále analýzu šetření mezi pedagogy těchto škol. Byla zde uvedena metoda šetření, která byla provedena metodou anonymních nestandardizovaných dotazníků.

Vzájemná spolupráce mezi školou a rodiči je v dnešní společnosti velmi žádanou a vyhledávanou kompetencí. Rozvoj spolupráce mezi rodiči a pedagogy má na mladého člověka, žáka, velký vliv, utváří celou jeho osobnost, zvyšuje možnosti vzdělávání a následného uplatnění v pracovním i společenském životě a zároveň mu tuto cestu usnadňuje. Proto je velmi důležité spolupráci podporovat, vytvářet k ní nové podmínky, aby obě strany mohly být spokojené se vzájemným partnerstvím a mohly celé své působení směřovat na dítě, žáka. Jen tak se dítě může co nejlépe rozvinout a upevnit si své vzdělání.

Ne všechny výzkumné předpoklady se ve výzkumném šetření potvrdily. Přes předpoklady se ukazuje, že spolupráce rodičů je relativně efektivní, ale že nemají snahu nebo schopnost posouvat úroveň spolupráce do úrovně aktivního působení v třídním

společenství. V rámci tohoto posunu musí pedagog vytvářet dostatečně přístupné prostředí, kam rodiče opakovaně zve a přijímá je jako rovné partnery do vzdělávacího procesu dětí.

Hlavním cílem práce bylo zmapovat spolupráci mezi školou a rodinou na počátku vzdělávání dětí na prvních stupních běžných základních škol v okrese Pelhřimov, dále zjistit aktuální informovanost rodičů žáků těchto škol o možnostech spolupráce a zjistit zapojení těchto rodičů do školního společenství. Všechny tyto cíle byly naplněny.

Výzkumné šetření však přineslo pouze určitý náhled na aktuální situaci týkající se spolupráce na vybraných základních školách v okrese Pelhřimov. Tyto výsledky jsou limitované vybraným vzorkem škol a sledováním pouze v rámci jednoho okresu. V další práci by bylo velmi zajímavé porovnat situaci a úroveň spolupráce škol s rodinami v celém kraji Vysočina. Poznatky získané v této práci jsou pro mě velmi přínosné. Všechny informace mohou být využity pro zlepšení spolupráce mezi rodiči a učiteli, navození partnerských vztahů a otevření prostor škol pro rodiče.

SEZNAM LITERATURY

ČAPEK, Robert. *Učitel a rodič: spolupráce, třídní schůzka, komunikace*. Praha: Grada, 2013. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4640-1.

ČÁP, Jan a Jiří MAREŠ. *Psychologie pro učitele*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-273-7.

EPSTEIN, Joyce Levy. *School, family, and community partnerships: preparing educators, and improving schools*. Boulder, Colo.: Westview Press, c2001. ISBN 9780813387550.

FRANCLOVÁ, Marta. *Zahájení školní docházky*. Praha: Grada, 2013. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4463-6.

GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000. Edice pedagogické literatury. ISBN 80-85931-79-6.

GRECMANOVÁ, Helena. *Klima školy*. 1. vyd. Olomouc : Hanex, 2008. ISBN 978-80-7409-010-3.

HELUS, Zdeněk. *Sociální psychologie pro pedagogy*. Praha: Grada, 2007. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1168-3.

HELUS, Zdeněk. *Dítě v osobnostním pojetí: obrat k dítěti jako výzva a úkol pro učitele i rodiče*. 2., přeprac. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2009. Pedagogická praxe (Portál). ISBN 978-80-7367-628-5.

HELUS, Zdeněk. *Sociální psychologie pro pedagogy*. 1. vyd. Praha: Grada, 2007. 280 s. ISBN 978-80-247-1168-3.

JANIŠ, Kamil. (ed.). *Rodina a škola*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2001. ISBN 80-7041-170-8.

JANIŠ, Kamil, Irena LOUDOVÁ a Kamil JANIŠ. *Frekventované pojmy z oblasti teorie výchovy: (slovník)*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2011.

KALHOUS, Zdeněk a Otto OBST. *Školní didaktika*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2000. ISBN 80-7067-920-4.

KLENKOVÁ, Jiřina. *Logopedie: narušení komunikační schopnosti, logopedická prevence, logopedická intervence v ČR, příklady z praxe*. Praha: Grada, 2006. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1110-2.

KREJČOVÁ, Věra, ed. *Aktuální témata výchovy a vzdělávání ve škole: texty pro studijní disciplínu Teorie výchovy*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2005. ISBN 80-7041-391-3.

KREJČOVÁ, Věra.; KARGEROVÁ, Jana.: *Začít spolu*. Praha: Portál, s. r. o., první vydání, 2003, ISBN 80-7178-695-0, 232 s.

KOLLÁRIKOVÁ, Zuzana a Branislav PUPALA, ed. *Předškolní a primární pedagogika*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-585-7

KOPŘIVA, Pavel. *Respektovat a být respektován*. Kroměříž: Spirála, 2005. ISBN 80-901873-6-6.

ŠTECH, Stanislav. *Vývoj poznatků o vztahu rodiny a školy*. Československá psychologie, 1997, roč. XLI, č. 6, s. 487-502. ISSN 0009-062X

VORLÍČEK, Chrudoš. *Úvod do pedagogiky*. Jinočany: Nakladatelství H&H, 2000. ISBN 80-86022-79-X.

SEZNAM INTERNETOVÝCH ZDROJŮ

VZ_2015_public.pdf, MŠMT ČR. MŠMT ČR [online]. Copyright ©2013 [cit. 15.06.2019]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/36121>

EDUin | Informační centrum o vzdělávání. EDUin | Informační centrum o vzdělávání [online]. Dostupné z: <https://www.eduin.cz/>

Proč má smysl více spolupracovat s rodiči? - Rodiče vítáni. Rodiče vítáni - Magazín o všem podstatném ve vzdělávání [online]. Copyright © 2019 Rodiče vítáni [cit. 20.06.2019]. Dostupné z: <https://www.rodicevitani.cz/proc-ma-smysl-vice-spolupracovat-s-rodici/>

Kompetentní učitel 21. století - Step by Step ČR, o. s.. Step by Step ČR | Rozcestník [online]. Dostupné z: <http://www.sbscr.cz/old/index2913.html?t=01&c=75>

Úmluva o právech dítěte | Vláda ČR. *Úvodní stránka* | *Vláda ČR* [online]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/pracovni-a-poradni-organy-vlady/rlp/dokumenty/zpravy-plneni-mezin-umluv/umluva-o-pravech-ditete-42656/>

Národní ústav odborného vzdělávání. Národní ústav odborného vzdělávání [online]. Copyright © 2008 QCM [cit. 20.06.2019]. Dostupné z: http://www.nuov.cz/uploads/AE/evaluacni_nastroje/08_Ramec_profesnich_kvalit_ucitele

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1	(Zdroj: vlastní výzkumné šetření, 2019)	40
Tabulka 2	(Zdroj: vlastní výzkumné šetření, 2019)	41
Tabulka 3	(Zdroj: vlastní výzkumné šetření, 2019)	42
Tabulka 4	(Zdroj: vlastní výzkumné šetření, 2019)	43
Tabulka 5	(Zdroj: vlastní výzkumné šetření, 2019)	44
Tabulka 6	(Zdroj: vlastní výzkumné šetření, 2019)	44
Tabulka 7	(Zdroj: vlastní výzkumné šetření, 2019)	45
Tabulka 8	(Zdroj: vlastní výzkumné šetření, 2019)	46
Tabulka 9	(Zdroj: vlastní výzkumné šetření, 2019)	46
Tabulka 10	(Zdroj: vlastní výzkumné šetření, 2019).....	47
Tabulka 11	(Zdroj: vlastní výzkumné šetření, 2019)	48
Tabulka 12	(Zdroj: vlastní výzkumné šetření, 2019).....	48
Tabulka 13	(Zdroj: vlastní výzkumné šetření, 2019).....	49
Tabulka 14	(Zdroj: vlastní výzkumné šetření, 2019).....	51
Tabulka 15	(Zdroj: vlastní výzkumné šetření, 2019).....	51
Tabulka 16	(Zdroj: vlastní výzkumné šetření, 2019).....	52
Tabulka 17	(Zdroj: vlastní výzkumné šetření, 2019).....	53
Tabulka 18	(Zdroj: vlastní výzkumné šetření, 2019).....	53
Tabulka 19	(Zdroj: vlastní výzkumné šetření, 2019).....	54
Tabulka 20	(Zdroj: vlastní výzkumné šetření, 2019).....	54
Tabulka 21	(Zdroj: vlastní výzkumné šetření, 2019).....	55
Tabulka 22	(Zdroj: vlastní výzkumné šetření, 2019).....	55
Tabulka 23	(Zdroj: vlastní výzkumné šetření, 2019).....	56
Tabulka 24	(Zdroj: vlastní výzkumné šetření, 2019).....	57

SEZNAM PŘÍLOH

příloha 1: Dotazník A, určený pro rodiče žáků prvních tříd

příloha 2: Dotazník B, určený pro pedagogy žáků prvních tříd

Příloha 1: DOTAZNÍK A, určený pro rodiče

Dobrý den, vážení rodiče,

jmenuji se Aneta Brothánková a jsem studentkou Univerzity Karlovy v Praze, oboru Učitelství pro I. stupeň ZŠ. Tímto bych Vás chtěla požádat o vyplnění tohoto dotazníku, který je součástí mé závěrečné diplomové práce. V ní řeším problematiku „Spolupráce rodiny a školy na počátku školní docházky dětí v okrese Pelhřimov“. Vaše názory a připomínky mi budou cenným podkladem pro výzkum kvality vztahů a spolupráce mezi rodinným a školním prostředím. Tento dotazník je zcela ANONYMNÍ. Budu Velmi ráda za jeho vyplnění.

Předem Vám děkuji za zamyšlení a čas, který jste věnovali tomuto dotazníku.

Bc. Aneta Brothánková

Hodící se variantu zakroužkujte, popřípadě doplňte odpověď.

1. otázka: Prosím, zaškrtněte pohlaví Vašeho dítěte: CHLAPEC – DÍVKA

2. otázka: Věk mého dítěte je:

3. otázka: Cítíte se ve škole vítáni?

ANO – NE – vlastní odpověď

4. otázka: Jak často jste v kontaktu s třídním učitelem svého dítěte?

.....

5. otázka: Jakou formou jste nejčastěji informováni o práci, výkonech a chování Vašeho dítěte?

.....

6. otázka: Je Vám nabízena možnost podívat se na práci dítěte přímo ve výuce?

ANO – NE – vlastní odpověď

7. otázka: Pokud jste na otázku 6 odpověděli ANO, využili jste někdy tuto nabídku?

ANO – NE

8. otázka: Dostalo Vaše dítě úkol, který vyžadoval Vaši spolupráci se školou?

ANO – NE

9. otázka: Pokud jste na otázku 8 odpověděli ANO, myslíte si, že jsou tyto úkoly pro dítě a pro Vás přínosné? Doplňte prosím v čem.

ANO – NE.....

10. otázka: Informuje Vás pedagog o probíraném učivu, o plánech na nadcházející období?

ANO – NE – vlastní odpověď.....

11. otázka: Spolupráce rodiče a školy má smysl.

A, Zcela souhlasím B, spíše souhlasím C, spíše nesouhlasím D, zcela nesouhlasím

Komentář:

12. otázka: Jaká forma spolupráce Vám osobně nejvíce vyhovuje?

A, Třídní schůzky B, individuální konzultace C, zápisy do třídní knihy

D, zápisy do žákovské knížky E, Jiné:

13. otázka: Vnímáte učitele svého dítěte jako Vaše rovnocenné partnery?

ANO – NE – vlastní odpověď.....

14. otázka: Pokud máte nějaké připomínky či další návrhy, budu ráda, když se zde vyjádříte:

.....
.....
.....
.....

Příloha 2: DOTAZNÍK B, určený pro pedagogy

Dobrý den, vážená paní učitelko, vážený pane učiteli,

jmenuji se Aneta Brothánková a jsem studentkou Univerzity Karlovy v Praze, oboru Učitelství pro I. stupeň ZŠ. Tímto bych Vás chtěla požádat o vyplnění tohoto dotazníku, který je součástí mé závěrečné diplomové práce. V ní řeším problematiku „Spolupráce rodiny a školy na počátku školní docházky dětí v okrese Pelhřimov“. Vaše názory a připomínky mi budou cenným podkladem pro výzkum kvality vztahů a spolupráce mezi rodinným a školním prostředím. Tento dotazník je zcela ANONYMNÍ. Budu Velmi ráda za jeho vyplnění.

Předem Vám děkuji za zamyšlení a čas, který jste věnovala/i tomuto dotazníku.

Bc. Aneta Brothánková

Hodící se variantu zakroužkujte, popřípadě doplňte odpověď.

1. otázka: Je Vaše spolupráce učitel-rodíč na dobré úrovni?

A, Zcela souhlasí B, Spíše souhlasí C, Spíše nesouhlasí D, Zcela nesouhlasí

2. otázka: Spolupracují s Vámi rodiče všech žáků, i těch „problémových“?

A, Zcela souhlasí B, Spíše souhlasí C, Spíše nesouhlasí D, Zcela nesouhlasí

3. otázka: O jakou oblast, ohledně dětí, se nejvíce zajímají rodiče?

.....

4. otázka: Jaká je účast rodičů na rodičovských schůzkách?

5. otázka: Převažuje zájem rodičů o individuální konzultace než o schůzky třídní?

A, Zcela souhlasí B, Spíše souhlasí C, Spíše nesouhlasí D, Zcela nesouhlasí

6. otázka: Jakou formu spolupráce rodiče preferují?

.....

7. otázka: Informují Vás rodiče o jejich dětech, o rodinné situaci žáka?

ANO – NE – vlastní odpověď.....

8. otázka: Rodiče se aktivně podílí na přípravě žáka do školy (domácí úkol, přípravy, projekty, pomůcky atd.), prosím o stručné popsání.

A, Zcela souhlasí B, Spíše souhlasí C, Spíše nesouhlasí D, Zcela nesouhlasí

.....

9. otázka: Jako učitel dostatečně informujete rodiče žáků o jejich prospěchu a chování?
Prosím, doplňte, jakou formou.

A, Zcela souhlasí B, Spíše souhlasí C, Spíše nesouhlasí D, Zcela nesouhlasí

Forma:

.....

10. otázka: Rodiče a učitelé mají při vzájemném kontaktu pocit rovnosti, partnerství.

A, Zcela souhlasí B, Spíše souhlasí C, Spíše nesouhlasí D, Zcela nesouhlasí

Komentář:

.....

11. otázka: V jak častém kontaktu jste s rodiči svých žáků? Jakou formu komunikace nejčastěji využíváte?

.....
.....
.....